

Nr 286.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1920.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862,

2) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862,

3) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862,

4) lag om ändrad lydelse av § 6 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862,

5) lag om ändrad lydelse av § 6 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863,

6) lag om ändrad lydelse av §§ 5 och 12 i förordningen om lands-ting den 21 mars 1862,

7) lag om ändrad lydelse av 7 § 2 mom. i lagen om fattigvården den 14 juni 1918,

8) lag om ändrad lydelse av §§ 19 och 20 i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909,

9) lag om ändrad lydelse i vissa delar av den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen och

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 242 häft. (Nr 286.) 1

10) lag om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid vissa kommunala val samt om behandling av valsedelsförsändelse.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

C. E. Svensson.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 12, § 14 mom. 1—4, § 17 mom. 1, § 29 mom. 1, 2 och 5, §§ 33 och 35 samt § 80 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 12.

Röstägande är berättigad att med de inskränkningar, varom nedan i denna paragraf stadgas, sin talan och rösträtt på annan röstägande överlåta.

Ej må någon på grund av fullmakt föra talan eller utöva rösträtt för mer än en röstberättigad.

Fullmakten skall vara ställd till viss person samt av utställaren underskriven med angivande av den dag underskrivandet skett. Å fullmakten skall tillika av två vittnen tecknas bevis, att densamma egenhändigt underskrivits av utställaren å den dag, fullmakten utvisar, samt att namnet på den person, till vilken fullmakten är ställd, då fanns å fullmakten utsatt.

Fullmakt äge icke giltighet under längre tid än trettio dagar från underskrivandet.

Angående röstning vid val av kommunalfullmäktige stadgas i § 29.

§ 14.

Mom. 1. Före den 30 juni varje år — — — — — meddelas av Konungen.

Mom. 2. Röstlängden skall senast den 30 juni vara avsånd — — — äga motsvarande tillämpning.

Mom. 3. Har mot röstlängd — — — till ovillkorlig efter rättelse intill dess ny röstlängd på enahanda sätt kommit till stånd.

Mom. 4. Har på klagan, som förts i samband med besvär över kommunalstämmas beslut eller över val förrättat inför valnämnd, röstlängden i någon del förklarats felaktig, skall, evad felaktigheten länt till beslutets eller valets upphävande eller ej, — — — föranledda rättelser.

§ 17.

Mom. 1. Tre ordinarie kommunalstämmor — — — ovan stadgade tid.

Ordinarie kommunalstämma i december — — — till sön- eller helgdag.

Om val av nämndemän är särskilt stadgat.

Den, vilken såsom — — — av sagda förvaltning.

§ 29.

Mom. 1. För val av — — — indelas i valkretsar.

Vid valkretsindelningen iakttages, — — — de särskilda valkretsarna.

Indelningen i valkretsar — — — förslag, av kommunalstämma.

Beslut om sådan indelning skall fattas senast två månader före ingången av det år, under vilket beslutet är avsett att träda i tillämpning. Om beslutet skall Konungens befallningshavande ofördröjligen underrättas.

Är kommun indelad — — — — inskränkt inom valkrets.

Mom. 2. Kommun, som icke är delad i valkretsar på sätt i mom. 1 sägs, ävensom valkrets bilda var för sig ett valdistrikt, där icke på grund av bestämmelserna i lagen om val till riksdagen del av kommunen eller av valkretsen utgör valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, i vilket fall sådan del bildar eget valdistrikt jämväl vid kommunalfullmäktigval.

Enligt lagen om val till riksdagen meddelat beslut om distriktsindelning skall, där det icke på anförda besvär undanröjts, träda i tillämpning beträffande kommunalfullmäktigval, som förrättas enligt den under nästpåföljande år upprättade röstlängden.

Mom. 5. a) Val av kommunalfullmäktige förrättas i varje valdistrikt inför den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen utses för val till riksdagens andra kammare.

Valen skola förrättas under tiden från och med den 1 november till och med den 15 december å dag, som kommunalstämma det år val skall förrättas bestämmer. Val får ej äga rum å tider, då allmän gudstjänst hålles inom kommunen, samt skall fortgå minst två timmar före klockan tre eftermiddagen och minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen. I kungörelse om valförrättning skall tiden för valet noggrant angivas. Sådan kungörelse utfärdas för varje valdistrikt av valnämndens ordförande i den ordning, som för kallelse till kommunalstämma stadgas.

Vid valet skall gälla till efterrättelse den enligt § 14 upprättade röstlängd eller del av röstlängd.

Vid val av kommunalfullmäktige må röstägande icke utan personlig inställelse inför valförrättaren utöva rösträtt i annat fall eller i annan ordning än i särskild lag stadgas.

b) Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Vid förrättningen skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till — — — att valurnan är tom.

Valmännen äga avgiva sina röster i den tur, de anmäla sig hos ordföranden, därest icke å kommunalstämma beslutits, att valet skall ske efter upprop. Till varje valman utlämnas ett valkuvert.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för en var att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnat, att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka över att valmans förehavande där ej må av någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av oförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet. Sedan valkuvertet tillslutits, överlämnar valmannen utan dröjsmål personligen detsamma till ordföranden. Efter det ordföranden förvissat sig om, att den, vilken avlämnar valkuvertet, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, ävensom tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat, men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid namnet på den, vars rösträtt utövats, göres anteckning, att rösträtten begagnats. Valman, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själv därtill utser.

Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som äkta make är berättigad avlämna vid valförrättningen, är särskilt stadgat.

Då uppehåll i valförrättningen sker, — — — och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillerna äro obrutna.

De valmän, som — — — äro tillstädes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, — — — röstningen avslutad.

Omedelbart därefter — — — protokollet avtryckas.

Sedan valprotokollet — — — avslutas förrättningen. Ordföranden insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshavande omslaget med valkuverten jämte röstlängden och valprotokollet. Sker — — — försändelsen assureras.

c) Konungens befallningshavande skall — — — föra protokoll.

Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som till Konungens befallningshavande inkommit, är särskilt stadgat.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av det vid förrättningen förda protokoll. Med protokollets uppläsning är valet avslutat, varefter Konungens befallningshavande genast skall till vederbörande återställa den röstlängd, som för sammanräkningen insänts.

De avgivna valsedlarna — — — valet gäller.

§ 33.

Är någon missnöjd — — — föredragas och avgöras.

§ 35.

Följande ärenden må ej av kommunalfullmäktige upptagas:

a) val av kommunalfullmäktige, vilka val skola förrättas inför valnämnden i den ordning, som i § 29 sägs;

b) nedanstående ärenden, vilka alltid skola behandlas å kommunalstämma, nämligen

justering av den i § 65 omförmälda längd,

val till ordförande och vice ordförande i kommunalstämma,

beslut, varom i § 16 sägs, så ock beslut enligt § 17 angående dag för kommunalstämma och enligt § 29 angående dag för val av kommunalfullmäktige.

§ 80.

Mom. 1. Här Kungl. Maj:t — — — municipalfullmäktige och municipalnämnd, samt att, där municipalsamhälle ej utgör särskilt valdistrikt, municipalfullmäktige skola utses å municipalstämman, därvid stämman ordförande och två av stämman utsedda personer tjänstgöra såsom valförrättare.

Denna lag träder i kraft: i vad densamma angår § 14 mom. 1 och 2 den dag, då det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19, 21 och 24 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat; i vad densamma angår § 29 mom. 1 och 2, den 1 oktober 1920; samt i övrigt dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningssamling, dock att i de fall, där valdistriktsindelningarna för riksdagsmannaval och kommunalfullmäktigval ännu icke överensstämman, kommunalfullmäktigvalen fortfarande, intill dess sådan överensstämmelse vinnes och vederbörliga valnämnder utsetts, skola förrättas å kommunalstämma eller distriktsstämma med iakttagande av vad därom hittills funnits stadgat.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 12, § 13 mom. 1 och 2 samt § 24 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 12.

Röstägande är berättigad att med de inskränkningar, varom nedan i denna paragraf stadgas, sin talan och rösträtt å allmän rådstuga på annan röstägande överlåta.

Ej må någon på grund av fullmakt föra talan eller utöva rösträtt för mer än en röstberättigad.

Fullmakten skall vara ställd till viss person samt av utställaren underskriven med angivande av den dag underskrivandet skett. Å fullmakten skall tillika av två vittnen tecknas bevis, att densamma egenhändigt underskrivits av utställaren å den dag, fullmakten utvisar, samt att namnet på den person, till vilken fullmakten är ställd, då fanns å fullmakten utsatt.

Fullmakt äge icke giltighet under längre tid än trettio dagar från underskrivandet.

Vid val av stadsfullmäktige må röstägande icke utan personlig inställelse inför valförrättaren utöva rösträtt i annat fall eller i annan ordning än i särskild lag stadgas.

§ 13.

Mom. 1. Före den 30 juni varje år — — — — — meddelas av Konungen.

Mom. 2. Röstlängden skall senast den 30 juni vara avsänd — — —
 — — — — —

§ 24.

— — — — —
Mom. 2. Valet får ej — — — — — valurnan är tom.

Valmännen äga avgiva sina röster i den tur, de anmäla sig hos ordföranden, därest icke å allmän rådstuga beslutits, att valet skall ske efter upprop. Till varje valman utlämnas ett valkuvert.

I vallokalen skola — — — av någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet. Sedan valkuvertet tillslutits, överlämnar valmannen utan dröjsmål personligen detsamma till ordföranden. Efter det ordföranden förvissat sig om, att den, vilken avlämnar valkuvertet, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, ävensom tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat, men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid namnet på den, vars rösträtt utövats, göres anteckning, att rösträtten begagnats. Valman, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själv därtill utser.

Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som äkta make är berättigad avlämna vid valförrättningen, är särskilt stadgat.

Då uppehåll — — — äro obrutna.

De valmän — — — röstningen avslutad.

Där sammanräkning av de avgivna rösterna icke verkställes omedelbart efter det röstningen på sätt nyss nämnts blivit avslutad, skall sammanräkningen påbörjas inom sju dagar därefter samt de avlämnade valkuverten under tiden förseglas och förvaras på sätt ovan stadgas för det fall, att uppehåll i valförrättningen göres.

Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som till magistraten inkommit, är särskilt stadgat.

— — — — —
Denna lag träder i kraft, i vad densamma angår § 13, den dag, då det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19, 21 och 24 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat, samt i övrigt dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Häri genom förordnas, att § 5 mom. 2 och 3, § 8 mom. 2 samt § 10 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

— — — — —
Mom. 2. Före den 30 juni varje år — — — — — meddelas av Konungen.

— — — — —
Mom. 3. Röstlängden skall senast den 30 juni vara avlämnad — — — — — äga motsvarande tillämpning.
 — — — — —

§ 8.

— — — — —
Mom. 2. Rösttagande må ej utan personlig inställelse inför valförrättaren utöva rösträtt i annat fall eller i annan ordning, än som i särskild lag stadgas.

§ 10.

— — — — —
Mom. 2. Valförrättning får ej — — — klockan sju eftermiddagen. Ej må vid valet — — — inom vallokalen.

Vid valförrättning — — — valurnan är tom.

Valmännen äga avgiva sina röster i den tur, de anmäla sig hos ordföranden. Till varje valman utlämnas ett valkuvert.

I vallokalen skola — — — av någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet. Sedan valkuvertet tillslutits, överlämnar valmannen utan dröjsmål personligen detsamma till ordföranden. Efter det ordföranden förvissat sig om, att den, vilken avlämnar valkuvertet, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, ävensom tillsett att kuvertet är behörigen stämplat, men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid namnet på den, vars rösträtt utövats, göres anteckning, att rösträtten begagnats. Valman, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själv därtill utser.

Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som äkta make är berättigad avlämna vid valförrättningen, är särskilt stadgat.

Då uppehåll — — — äro obrutna.

De valmän — — — röstningen avslutad.

Där sammanräkning av de avgivna rösterna icke verkställes omedelbart efter det röstningen på sätt nyss nämnts blivit avslutad, skall sammanräkningen påbörjas inom sju dagar därefter samt de avlämnade valkuverten under tiden på betryggande sätt förvaras.

Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som till magistraten inkommit, är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft, i vad densamma angår § 5, den dag, då det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19, 21 och 24 riksdagsordningen och till övergångsbestämmelse däri, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat, samt i övrigt dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 6 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 6 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 6.

I avseende på rösträtts utövning och överlåtande på annan person skall vad som är stadgat för kommunalstämma på landet, så ock för allmän rådstuga i stad vid andra avgöranden än val av stadsfullmäktige jämväl tillämpas i fråga om kyrkostämma.

Vid omröstning skall den för vederbörande kommun å landet eller för stad senast fastställda röstlängd ligga till grund. På Konungen ankommer att i fråga om sådan längd meddela de särskilda föreskrifter, som erfordras för iakttagande av vad i § 4 stadgats om vissa personers undantagande från rösträtt, samt att, då valdistrikt omfattar två eller flera församlingar eller delar av församlingar, förordna om röstlängds uppläggande i särskilda delar, en för varje församling eller del av församling.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av § 6 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Härigenom förordnas, att § 6 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 6.

Mom. 1. Frånvarande må ej — — — än en röstberättigad.

Mom. 2. Fullmakten skall vara ställd till viss person samt av utställaren underskriven med angivande av den dag underskrivandet skett. Å fullmakten skall tillika av två vittnen tecknas bevis, att densamma egenhändigt underskrivits av utställaren å den dag, fullmakten utvisar, samt att namnet på den person, till vilken fullmakten är ställd, då fanns å fullmakten utsatt.

Fullmakt äge icke giltighet under längre tid än trettio dagar från underskrivandet.

Mom. 3. Ej må — — — ämne anföras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av §§ 5 och 12 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att §§ 5 och 12 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

1. Rätt att delta — — — — vid landstingsmannaval.
2. a) Val av landstingsmän förrättas å landet i varje valdistrikt inför den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen utses för val till riksdagens andra kammare.

Höra delar av samma kommun till olika valkretsar för landstingsmannaval, bildar varje del ett valdistrikt, såvida icke i enlighet med vad nedan sägs ytterligare delning i valdistrikt förekommer.

Kommun, som icke är delad i valdistrikt på sätt nyss är sagt eller i valkretsar för val av kommunalfullmäktige, så ock valkrets som nu nämnts bilda var för sig ett valdistrikt, där icke på grund av bestämmelserna i lagen om val till riksdagen del av kommunen eller del av sådan valkrets utgör valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, i vilket fall sådan del bildar eget valdistrikt jämväl vid landstingsmannaval.

Enligt lagen om val till riksdagen meddelat beslut om distriktsindelning skall, där det icke på anförda besvär undanröjts, träda i tillämpning beträffande landstingsmannaval, som förrättas enligt den under näst-påföljande år upprättade röstlängden.

b) Till valförrättning utfärdas för varje valdistrikt kallelse av valnämndens ordförande i den ordning, som för kallelse till kommunalstämma stadgas.

Om rösträtt och dess utövning gäller med ovan i mom. 1 stadgat undantag vad i fråga om val av kommunalfullmäktige är föreskrivet.

c) Valet skall förrättas tredje söndagen — — — å annan dag i september månad.

Valet får ej — — — fem eftermiddagen. I kungörelse om valförrättning för landstingsmannaval skall tiden för valet noggrant angivas.

d) Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Vid förrättningen skola kuvert av ogenomskinligt papper — — — är tom.

Valmännen äga avgiva sina röster i den tur, de anmäla sig hos ordföranden, därest icke å kommunalstämma beslutits, att valet skall ske efter upprop. Till varje valman utlämnas ett valkuvert.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för en var att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnat, att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka över att valmans förehavande där ej må av någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon av oförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet. Sedan valkuvertet tillslutits, överlämnar valmannen utan dröjsmål personligen detsamma till ordföranden. Efter det ordföranden förvissat sig om, att den, vilken avlämnar valkuvertet, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, ävensom tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat, men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid namnet på den, vars rösträtt utövats, göres anteckning, att rösträtten begagnats. Valman, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själv därtill utser.

Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som äkta make är berättigad avlämna vid valförrättningen, är särskilt stadgat.

Då uppehåll i valförrättningen sker — — — och bör, innan för-

seglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillerna äro obrutna.

De valmän, som — — — äro tillstädes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, — — — röstningen avslutad.

Omedelbart därefter — — — protokollet avtryckas.

Sedan valprotokollet — — — avslutas förrättningen. Ordföranden insände därefter ofördröjligen till domhavanden omslaget med valkuverten jämte röstlängden och valprotokollet. Sker — — — försändelsen assureras.

e) Domhavanden skall vid offentlig — — — inom fjorton dagar från valförrättningarnas avslutande.

Vid förrättningen biträdes — — — det vid förrättningen förda protokoll. Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av nämnda protokoll. Med protokollets uppläsning är valet avslutat, varefter domhavanden genast skall till vederbörande återställa den röstlängd, som för sammanräkningen insänts.

3. a) I stad förrättas valet inför magistraten.

Valet skall förrättas — — — infallande lördag.

Om stadsfullmäktige — — — september månad.

Val får ej — — — noggrant angivas.

Om kallelse till valförrättningen, om rösträtt och dess utövning gäller med ovan i mom. 1 stadgat undantag vad för allmänna rådstugan är föreskrivet.

I övrigt skall med avseende å valets förrättande i tillämpliga delar gälla vad här ovan i mom. 2 är föreskrivet.

b) I stad, som bildar egen valkrets, skall magistraten sammanräkna rösterna. Där sammanräkningen ej äger rum omedelbart efter röstningens avslutande, skall vid valförrättningen tid och ställe för sammanräkningen tillkännagivas.

För annan stadsvalkrets sammanräknas rösterna av magistraten i den folkrikaste staden; och skola till den myndighet de inom valkretsen i övrigt avlämnade valkuverten jämte röstlängden och valprotokollet ofördröjligen insändas. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras. Tid och ställe för sammanräkningen skall minst tre dagar därförut kungöras i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Sammanräkning av rösterna skall påbörjas inom sju dagar från valförrättningarnas avslutande.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av protokoll över sammanräkningen. Med protokollets uppläsning är valet avslutat, varefter från annan magistrat inkommen röstlängd genast återställes.

4. Om behandlingen av valsedelsförsändelse, som till domhavanden eller magistraten inkommit, är särskilt stadgat.

5. Vid avfattande av protokoll över landstingsmannaval bör till ledning tjäna formulär, som av Kungl. Maj:t fastställas.

§ 12.

Domhavande eller magistrat — — — till tjänstgöring inkallas. Samtliga valsedlar, ävensom till inkomna valsedelsförsändelser hörande, från innerkuverten fränskilda blanketter skola inläggas i förseglat omslag samt förvaras, till dess valet vunnit laga kraft eller, i händelse av besvär, dessa blivit avgjorda. Domhavanden eller magistraten åligger — — — — samtliga valens utgång.

Denna lag träder i kraft, i vad densamma angår valdistriktsindelningen, den 1 oktober 1920 samt i övrigt dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningssamling, dock att i de fall, där valdistriktsindelningarna på landsbygden för riksdagsmannaval och landstingsmannaval ännu icke överensstämmer, landstingsmannavalen fortfarande, intill dess att sådan överensstämmelse vinnes och vederbörliga valnämnder utsetts, skola förrättas å kommunalstämma eller distriktsstämma med iakttagande av vad därom hittills funnits stadgat.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 7 § 2 mom. i lagen om fattigvården den 14 juni 1918.

Härigenom förordnas att 7 § 2 mom. i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 skall erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

— — — — —
2 mom. Fattigvårdssamhälle, som i 6 § — — — med iakttagande därav,

att, i stället — — — och fattigvårdsfullmäktige;

att fattigvårdsstämma — — — sammanslutna kommunerna;

att såsom röstlängd — — — kommunernas röstlängder;

att vid val av fattigvårdsfullmäktige fattigvårdsstämmans ordförande och två å densamma utsedda personer skola tjänstgöra såsom valförrättare; samt

att uttaxering — — — till fattigvårdsstyrelsen.

Konungen äger — — — inom samhället.

— — — — —
Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningsamling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av §§ 19 och 20 i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909

Härigenom förordnas, att §§ 19 och 20 i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 19.

1. I valkrets, som innefattar flera kommuner, skall med de undantag, som här nedan i mom. 2—6 angivas, varje kommun bilda ett valdistrikt.
2. Valkrets, som består av en stad eller del av stad, bildar ett valdistrikt; dock må, där så finnes lämpligt, sådan valkrets delas i två eller flera valdistrikt.
3. Är landskommun delad i valkretsar för val av kommunalfullmäktige, utgör sådan valkrets ett valdistrikt vid riksdagsmannaval, såvida icke ytterligare delning i valdistrikt beslutes i den ordning i mom. 5 eller 6 sägs.
4. Höra delar av landskommun till olika valkretsar för riksdagsmannaval eller skall, på sätt i förordningen om landsting särskilt föreskrives, del av landskommun utgöra valdistrikt vid landstingsmannaval, bildar varje del ett valdistrikt för riksdagsmannaval, där ej jämlikt mom. 5 eller 6 ytterligare delning i valdistrikt beslutes.
5. Landskommun, valkrets för kommunalfullmäktigval samt sådan del av kommun, som i mom. 4 sägs, skola, där antalet invånare i sådan kommun, valkrets eller del av kommun överstiger 3,000, indelas i två eller flera valdistrikt med högst 3,000 invånare; dock att på framställning av kommunalstämma Konungens befallningshavande må härifrån medgiva undantag, där särskilda förhållanden inom kommunen anses göra sådan indelning obehöfvlig eller olämplig.

6. Om kommun, valkrets för kommunalfullmäktigval eller sådan del av landskommun, som i mom. 4 sägs, till följd av samfärdsförhållanden eller andra orsaker finnes icke lämpligen böra utgöra ett enda valdistrikt, må sådan kommun, valkrets eller del av landskommun delas i två eller flera valdistrikt.

§ 20.

1. Förslag om delning av valdistrikt som i § 19 mom. 2 och 6 sägs må väckas genom framställning hos Konungens befallningshavande av den, som är boende och vid riksdagsmannaval röstberättigad inom den kommun eller del av kommun, om vars delning i valdistrikt är fråga. Ej må framställning — — — till olika valdistrikt.

Utan föregående framställning vare Konungens befallningshavande berättigad och i fall, varom stadgas i § 19 mom. 5, pliktig att om indelning i valdistrikt eller ändring i redan skedd indelning förordna, sedan på landet kommunalstämma och i stad stadsfullmäktige beretts tillfälle att i ärendet avgiva yttrande. Om ändring i distriktsindelning vare Konungens befallningshavande pliktig att i den ordning nyss sagts förordna även för det fall, att så erfordras, då landskommun, efter att tidigare hava indelats i valdistrikt för riksdagsmannaval, delas i valkretsar för kommunalfullmäktigval.

Beslut angående indelning i valdistrikt skall av Konungens befallningshavande omedelbart kungöras och, där det icke på anförda besvär undanröjts, träda i tillämpning beträffande val, som förrättas enligt den under nästpåföljande år upprättade röstlängden.

2. Över beslut, som — — — förordningarna om kommunalstyrelse.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1920.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse i vissa delar av den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att 4, 31, 32, 38—43, 45 och 69 §§ i den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Vid val — — — vid elektorsval.

Val av elektorer — — — vartdera av dem.

Om utövande av rösträtt äge i övrigt tillämpning vad i sådant hänseende gäller i fråga om val till stadsfullmäktige.

I fråga om — — — motsvarande tillämpning.

Å valsedel må — — — tillhöra partibeteckning.

Kostnaderna för valets kungörande ävensom utgifter för de för valet erforderliga kuvert, blanketter och stämplars skola gäldas av den kommun, för vilken valet äger rum eller, där sådant i motsvarande hänseende är stadgat beträffande val till stadsfullmäktige, av statsverket.

31 §.

1. I valkrets, som innefattar flera kommuner, skall med de undantag, som här nedan i mom. 2—6 angivas, varje kommun bilda ett valdistrikt.

2. Valkrets, som består av en stad eller del av stad, bildar ett valdistrikt; dock må, där så finnes lämpligt, sådan valkrets delas i två eller flera valdistrikt.

3. Är landskommun delad i valkretsar^o för val av kommunalfullmäktige, utgör sådan valkrets ett valdistrikt vid riksdagsmannaval, såvida icke ytterligare delning i valdistrikt beslutes i den ordning i mom. 5 eller 6 sägs.

4. Höra delar av landskommun till olika valkretsar för riksdagsmannaval eller skall, på sätt i förordningen om landsting särskilt föreskrives, del av landskommun utgöra valdistrikt vid landstingsmannaval, bildar varje del ett valdistrikt för riksdagsmannaval, där ej jämlikt mom. 5 eller 6 ytterligare delning i valdistrikt beslutes.

5. Landskommun, valkrets för kommunalfullmäktigval samt sådan del av kommun, som i mom. 4 sägs, skola, där antalet invånare i sådan kommun, valkrets eller del av kommun överstiger 3,000, indelas i två eller flera valdistrikt med högst 3,000 invånare; dock att på framställning av kommunalstämma Konungens befallningshavande må härifrån medgiva undantag, där särskilda förhållanden inom kommunen anses göra sådan indelning obehövligen eller olämplig.

6. Om kommun, valkrets för kommunalfullmäktigval eller sådan del av landskommun, som i mom. 4 sägs, till följd av samfärdsförhållanden eller andra orsaker finnes icke lämpligen böra utgöra ett enda valdistrikt, må sådan kommun, valkrets eller del av landskommun delas i två eller flera valdistrikt.

32 §.

1. Förslag om delning av valdistrikt, som i 31 § 2 mom. och 6 sägs, må väckas genom framställning hos Konungens befallningshavande av den, som är boende och vid riksdagsmannaval röstberättigad inom den kommun eller del av kommun, om vars delning i valdistrikt är fråga. Ej må framställning — — — till olika valdistrikt.

Utan föregående framställning vare Konungens befallningshavande berättigad och i fall, varom stadgas i 31 § 5 mom., pliktig att om indelning i valdistrikt eller ändring i redan skedd indelning förordna, sedan på landet kommunalstämma och i stad stadsfullmäktige beretts tillfälle att i ärendet avgiva yttrande. Om ändring i distriktsindelning vare Konungens befallningshavande pliktig att i den ordning nyss sagts, förordna även för det fall, att så erfordras, då landskommun, efter att tidigare hava indelats i valdistrikt för riksdagsmannaval, delas i valkretsar för kommunalfullmäktigval.

Beslut angående indelning i valdistrikt skall av Konungens befallningshavande omedelbart kungöras och, där det icke på anförda besvär

undandröjts, träda i tillämpning beträffande val, som förrättas enligt den under nästpåföljande år upprättade röstlängden.

2. Över beslut, som — — — förordningarna om kommunalstyrelse.

38 §.

Röstlängd upprättas före den 30 juni varje år — — — — — meddelas av Konungen.

39 §.

Senast den 30 juni skall röstlängd — — — — — göra avskrift därav.

40 §.

Från och med den 6 till och med den 12 juli skall röstlängden vara å lämpligt ställe inom valdistriktet under behörig tillsyn framlagd för granskning. Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten att ej mindre senast den 30 juni kungöra — — — — — sålunda gjorda anmärkningar.

41 §.

Kungörelse samt underrättelse, varom i 40 § förmäles, skola avfattas enligt av Konungen fastställda formulär.

Kungörelsen skall uppläsas i kyrkan och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

42 §.

Vill någon, vilken — — — eller magistraten sist den 18 juli före klockan tolv på dagen.

Närmare föreskrifter angående anmärknings framställande må meddelas av Konungen.

43 §.

Har någon — — — anmärkningens prövning. Sådan underrättelse skall avfattas enligt av Konungen fastställt formulär.

45 §.

Den 25 juli — — — vare förhandlingarna offentliga.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats till bemötande av gjorda anmärkningar med rätt för den, mot vilkens rösträtt anmärkning blivit

enligt 42 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den 18 juli, skall valnämnden — — — — tecknat å längden.

69 §.

När alla — — — röstningen avslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i överensstämmelse med vid denna lag fogat formulär med därå gjorda anvisningar — — — — i protokollet avtryckas.

Denna lag träder i kraft den dag, då det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19, 21 och 24 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat.

Förslag

till

Lag

om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid vissa kommunala val samt om behandling av valsedelsförsändelse.

Häri genom förordnas som följer:

Om väljare, som på grund av yrke eller tjänst äro förhindrade att inställa sig.

§ 1.

Vid val av kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige och landstingsmän må väljare, som tillhör någon av nedanstående yrkes- eller tjänstegrupper utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel genom försändelse i den ordning, som i §§ 2—4 föreskrives; dock att sådan rätt ej må utövas i annat fall än då, enligt vad vid tiden för försändelsens anordnande kan tagas för visst, hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistande utom valdistriktet vid den tidpunkt, då valet äger rum.

Hindret skall styrkas på sätt i § 4 stadgas.

Den rätt nu är sagd tillkommer:

1:o den som utövar militärtjänst;

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 242 häft. (Nr 286.) 4

2:o) den som utövar sjömansyrket eller såsom deltagare för egen eller annans räkning i fiske i öppen sjö eller i annan egenskap tillhör besättning eller annan personal å fartyg;

3:o) den som tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- eller fyrväsendet.

§ 2.

Valsedelsförsändelse, varom i § 1 sägs, må ej anordnas tidigare än trettio dagar före den dag, valet skall börja, och ej heller senare än sistnämnda dag. Försändelsen skall senast dagen efter den, då valet börjat, dock i allt fall före röstsammanräkningens början, hava inkommit till den myndighet, som i § 5 sägs.

Valsedelsförsändelse skall anses vara anordnad den dag, det i § 4 omförmälda vittnesintyget underskrives.

§ 3.

Vid anordnande av valsedelsförsändelse enligt § 1 skall väljaren anlita ojävigt vittne.

Vistas väljaren inom riket, skall såsom vittne anlitas på landet ordförande eller ledamot i valnämnd eller i kommunalnämnd samt i stad tjänsteman, som av magistraten förordnas.

Vistas väljaren utom riket, skall han såsom vittne anlita svensk konsul eller ock, där väljaren tillhör besättning eller annan personal å svenskt fartyg, dettas befälhavare eller, i händelse av förfall för denne, hans närmaste man.

De personer, som ovan nämnts, vare pliktiga att, när de därom anmodas, tillhandagå väljare såsom nu är sagt.

I fråga om viss grupp av väljare äge Konungen förordna, vilka personer ytterligare må kunna anlitas såsom vittne.

Är väljaren ej personligen känd för vittnet, åligge honom att styrka sin identitet antingen genom intygande av trovärdig person eller ock medelst prästbevis, debetsedel, arbets- eller sjöfartsbok eller annan tillfyllestgörande handling.

§ 4.

Vid anordnande av valsedelsförsändelse enligt § 1 skall väljaren använda ett innerkuvert med vidhängande blankett och ett ytterkuvert, vilka skola tillhandahållas utom riket genom statsverkets och inom riket genom vederbörande kommuns försorg. Ej må andra kuvert för ändamålet brukas.

Väljare är berättigad att av vittne, som han jämlikt § 3 anlitar, erhålla erforderliga kuvert.

Väljaren skall i enrum inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta.

Därefter skall i vittnets närvaro å den innerkuvertet vidhängande blanketten tecknas noggrann upplysning angående de av valmannens yrke eller tjänst förorsakade omständigheter, som förhindra hans personliga närvaro vid valförrättningen, ävensom förklaring att han frivilligt och i enrum inlagt sin valsedel i kuvertet och själv tillslutit detta. Vad sålunda tecknats å blanketten skall av väljaren egenhändigt underskrivas. Tillika skola å blanketten angivas yrke eller tjänsteställning, valdistrikt, som väljaren vid tiden för valet tillhör, och hemvist inom valdistriktet, så ock de omständigheter i övrigt, angående vilka Konungen föreskriver, att uppgift härvid skall meddelas.

Vittnet skall å blanketten vitsorda de omständigheter, vilka av valmannen angivits såsom förfallogrund, och intyga, att väljaren egenhändigt skrivit sitt namn å blanketten såsom ovan sagts, samt att han omedelbart dessförinnan befunnit sig i enrum, ävensom angiva dag och ort för intygets meddelande.

Innerkuvertet med vidhängande blankett skall av väljaren i vittnets närvaro inläggas i ytterkuvertet. Detta tillslutes samt adresseras till den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen av de vid valet avgivna rösterna. En å ytterkuvertet anbragt uppgift, att det innehåller väljarens valsedel, skall dessförinnan av väljaren egenhändigt underskrivas. Tillika angives det valdistrikt väljaren tillhör och hans hemvist inom distriktet. Därefter skall försändelsen av väljaren personligen överlämnas till den myndighet, som nyss nämnts, eller genom allmänna posten eller annorledes tillställas samma myndighet.

Vittne, som jämlikt § 3 är pliktig att tillhandagå väljare så som där sägs, vare, då särskild anmodan därom framställes, skyldigt att ombesörja försändelsens befordran.

Överlämnas försändelsen åt allmänna posten, skall den rekommenderas.

§ 5.

Då valsedelsförsändelse, varom ovan förmäles, ankommit till den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen av de vid valet avgivna rösterna, skall anteckning därom med uppgift å dagen för ankomsten ske i bok, som för ändamålet upplagts. Försändelserna förvaras under lås.

§ 6.

Myndighet, som i § 5 sägs, har att vid den förrättning, som för sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna är föreskriven, och innan de vid valförrättningen avlämnade valkuverten brutits, iakttaga följande:

Enligt § 5 inkomna valsedelsförsändelser räknas och antalet jämföres med den över dylika försändelser förda boken.

Härefter brytas försändelsernas ytterkuvert.

Har försändelse ankommit senare än dagen efter det valet tagit sin början eller efter sammanräkningens början eller har därtill begagnats annat ytterkuvert än i § 4 föreskrives eller förekommer skäl原因 anledning att ytterkuvert efter tillslutandet blivit öppnat, lämnas kuvertet obrutet och däri innesluten valsedel vare utan verkan på valet.

Sedan övriga ytterkuvert brutits, granskas innerkuverten med vidfästade blanketter. Finnas flera kuvert härröra från samma valman, äro de alla ogilla och läggas orubbade å sido.

I övrigt tillses:

att den som avgivit valsedeln är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad och icke har inför valförrättaren utövat sin rösträtt,

att han jämlikt § 1 är behörig att i förevarande ordning avgiva valsedel,

att valsedelsförsändelse anordnats inom den i § 2 stadgade tid och i enlighet med föreskrifterna i §§ 3 och 4,

samt att innerkuvertet är utan annat märke än ändamålsbeteckningen.

Brister något i nu nämnda hänseenden, lägges innerkuvertet orubbat å sido såsom ogillt. I annat fall avskiljes blanketten och antecknas i röstlängden vid den röstandes namn, att rösträtten utövats, varefter de godkända kuverten sammanblandas med varandra och därefter behandlas på sätt som om de inför valförrättaren avlämnade valkuverten är stadgat.

§ 7.

Närmare föreskrifter för tillämpning av stadgandena i §§ 3 och 4 meddelas av Konungen.

Om äkta makar.

§ 8.

Äro äkta makar båda röstberättigade, må den ena av dem genom den andra maken ingiva valsedel vid val, som i § 1 omförmålas.

§ 9.

Vill väljare begagna den rätt att ingiva valsedel, varom i § 8 förmåles, skall valsedelsförsändelse på sätt nedan sägs anordnas tidigast fjorton dagar före valets början.

§ 10.

För valsedelsförsändelse enligt § 9 skall användas ett innerkuvert och ett ytterkuvert. Sådana kuvert tillhandahållas genom den kommunala myndighetens försorg. Ej må för ändamålet andra kuvert brukas.

Väljaren skall själv frivilligt inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av ett ojävigt vittne inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket omedelbart därpå av väljaren tillslutes. En å ytterkuvertet anbragt förklaring att sålunda tillgått skall därefter av väljaren egenhändigt undertecknas. Vid namnet tecknas uppgift å det valdistrikt, väljaren vid tiden för valet tillhör, och hans hemvist inom valdistriktet.

Vittnet intygar å ytterkuvertet, att väljaren egenhändigt undertecknat ovannämnda förklaring, med angivande av dag och ort för intygets meddelande.

§ 11.

Äkta make, som vill avgiva valsedel för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden valsedelsförsändelse, varom i § 9 sägs. Finnes, att båda makarna äro i röstlängden upptagna såsom röstberättigade, att ytterkuvertet är sådant, som i § 10 föreskrives, samt att därå äro

tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall varde det ej mottaget.

Sedan ordföranden därefter tillsett, att innerkuvertet är utan annat märke än ändamålsbeteckningen, stämplas detsamma, i fall och på sätt sådant eljest beträffande avlämnade valkuvert är i lag föreskrivet, och nedlägges i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid den röstandes namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Är innerkuvertet ej sådant som i § 10 föreskrives eller finnes å dess utsida annat märke än ändamålsbeteckningen, varde det ej mottaget.

Allmänna bestämmelser.

§ 12.

Valsedel skall vara av vitt papper och utan kännetecken.

Ytterkuvert och innerkuvert skola vara av ogenomskinligt papper och försedda med ändamålsbeteckning samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet.

§ 13.

Formulär till ändamålsbeteckning, varom i denna lag förmåles, samt till blankett till innerkuvert och uppgift å ytterkuvert enligt § 4 ävensom till förklaring och vittnesintyg å ytterkuvert enligt § 10 fastställas av Konungen.

§ 14.

I god tid före valet skola kuvert för valsedelsförsändelse, varom i denna lag sägs, finnas tillgängliga hos de personer, vilka vid valsedelsförsändelses anordnande enligt § 3 må anlitas såsom vittne av väljare inom riket, samt kuvert, varom i § 4 förmåles, därjämte vara tillgängliga hos de personer, vilka vid sådan försändelses anordnande må anlitas såsom vittne av väljare utom riket.

§ 15.

Vad i denna lag är stadgat om magistrat gälle i stad, där magistrat ej finnes, om den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse.

§ 16.

Om besvär över beslut enligt denna lag gäller vad i särskilda författningar finnes stadgat om besvär över det val, varom är fråga.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i svensk författningssamling.

---

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars
1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena frih. PALMSTIERN
Statsråden UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och ecklesiastikdepartementen anmälde chefen för civildepartementet, statsrådet Svensson frågorna om *rätt att deltaga i kommunala val och avgöranden utan personlig inställelse, valdistriktsindelning vid kommunala och politiska val samt sammanförande av den kommunala och den politiska röstlängden.*

Härvid anförde departementschefen:

»I yttrande till statsrådsprotokollet den 30 maj 1919 framhöll dåvarande chefen för civildepartementet, hurusom riksdagen under de senare åren till Kungl. Maj:t avlätit ett flertal skrivelser med framställningar berörande spörsmål på kommunalförvaltningens område, samt hurusom även eljest vissa frågor om ändringar i kommunallagstiftningen krävde sin lösning. Efter att därvid hava framhållit, bland annat, att, av de sålunda åsyftade frågorna, spörsmålen angående rätt att deltaga i kommunala val och av-

göranden utan personlig inställelse, valdistriktsindelning vid kommunala och politiska val samt sammanförande av den kommunala och den politiska röstlängden borde framläggas för 1920 års riksdag, hemställde departementschefen om bemyndigande att tillkalla högst fem personer att i egenskap av sakkunniga inom civildepartementet biträda med utredning och förslag rörande de angivna frågorna å kommunalförvaltningens område. Denna hemställan bifölls av Kungl. Maj:t, och i enlighet härmed uppdrog departementschefen utredningen av berörda frågor åt särskilda sakkunniga, var till utsågos rådmannen Ernst Lyberg såsom ordförande samt såsom medlemmar dåvarande ledamoten av riksdagens första kammare härads skrivaren Axel Rooth samt ledamöterna av riksdagens andra kammare parkvaktmästaren K. E. Magnusson, lantbrukaren P. A. Lidström och häradsdomaren P. J. Persson.

Sedan sagda sakkunniga nu avgivit del I av sitt betänkande, dagtecknat den 20 januari 1920 och behandlande de tre ovan särskilt angivna frågorna, föreligga dessa i sådant skick, att de kunna göras till föremål för framställning från Kungl. Maj:ts sida till riksdagen.

Jag anhåller nu att till behandling få upptaga dessa frågor var för sig, begynnande med frågan om

Rätt att deltaga i kommunala val och avgöranden utan personlig inställelse.

Medan för deltagande i riksdagsmannaval fordrats personlig inställelse inför valförrättaren, har städe på det kommunala området medgivits röstägande att överlåta sin talan och rösträtt på annan förmedels fullmakt. De enda inskränkningarna i rätten att å kommunalstämma, kyrkostämma eller allmän rådstuga låta sig företrädas genom fullmäktig innefattas i kommunallagarnas bestämmelser om att fullmäktigen själv skall vara röstberättigad i kommunen samt att ingen får genom fullmakt föra talan eller utöva rösträtt för mer än en röstberättigad. Frånsett den i det följande närmare berörda, endast för år 1919 gällande övergångsbestämmelsen rörande äkta makars rätt att utan hinder av sistnämnda inskränkning företräda varandra, hava dessa regler för den kommunala fullmaktsröstningen allt hittills bibehållits oförändrade.

Historik

Redan i 1859 års kommittéföreläggelse angående kommunalföreläggelserna framfördes emellertid invändningar mot fullmaktsbestämmelserna. I en reservation gent emot majoritetens förslag i dessa delar förklarade sålunda en av kommittéledamöterna, att dylik fullmaktsröstning vid val ej sällan föranledde till »listlöpning och till resor från gård till gård för att

samla underskrifter å på förhand uppgjorda valsedlar», och reservanten påyrkade för den skull obligatorisk inställelse vid valförrättning. Klagomål och yrkanden av denna art hava under de senaste decennierna blivit allt allmännare.

Under hänvisning till den av de sakkunniga framlagda historiken i denna fråga vill jag härutinnan i korthet endast framhålla, hurusom i ett flertal enskilda motioner påyrkats en inskränkning eller ett avskaffande av den kommunala fullmaktsröstningen. Yrkanden i detta syfte förekommo sålunda i motioner i andra kammaren vid 1908 och 1911 års riksdagar, i båda kamrarna vid 1913 års riksdag och 1914 års senare riksdag samt i första kammaren vid 1917 års riksdag.

I framställning till Kungl. Maj:t år 1912 anhöllo vidare Stockholms stadsfullmäktige om proposition till riksdagen med förslag till sådan ändring av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, att den, som vid val av stadsfullmäktige icke personligen inställde sig, endast i det fall måtte beredas tillfälle att utöva sin rösträtt, att han på grund av yrke, tjänst eller sjukdom vore förhindrad att personligen avgiva sin röst. Vid föredragning i statsrådet av åtskilliga frågor rörande kommunallagstiftningen uttalade chefen för civildepartementet år 1913, att den av stadsfullmäktige upptagna frågan vore värd all uppmärksamhet, men att den enligt departementschefens mening måste sättas i visst samband med det under utredning varande spörsmålet om undantag — så vitt rörde sådana, som av sin tjänst hindrades från utövande av sin rösträtt — från regeln i 24 § riksdagsordningen, att rösträtt vid val till andra kammaren icke finge utövas av annan än den, som vid valtillfället personligen inställde sig, samt att vid sådant förhållande frågan om åtgärder för borttagande eller begränsning av fullmaktsröstningen lämpligen borde anstå i avvaktan på berörda utredning.

De klagomål mot den kommunala fullmaktsröstningen, som sålunda motionsvis och i sagda skrivelse från Stockholms stadsfullmäktige framförts, hava helt och hållet eller åtminstone huvudsakligen riktat sig mot fullmakts användning vid representantvalen, framför allt i städerna, även om de yrkanden om utredning, vari dessa klagomål utmynnad, emellanåt omfattat den kommunala fullmaktsröstningen i dess helhet. Denna fullmaktsröstning hade, framhållles det i så gott som alla dessa motioner, urartat till »fullmaktsfiske», ofta i synnerligen förargelseväckande former, och innebure ett avsteg från principen om valhemlighetens bevarande och om valet såsom uttryck för väljarens personliga vilja.

Ingen av de i det föregående omförmälda motionerna vann riksdagens bifall, men de utskottsutlåtanden, i vilka de behandlades, hava däremot på olika

sätt bedömt det spörsmål, som i motionerna berörts. Medan sålunda lagutskottet vid 1908 års riksdag och konstitutionsutskottet vid 1911 års riksdag med underkännande av de i motionerna framförda motiveringarna hemställde om avslag å motionerna, förklarade sig 1913 års konstitutionsutskott dela motionärernas uppfattning, att rätten att rösta med fullmakt vid de i kommunalförfattningarna omförmälda val i stad borde begränsas, men ansåg utskottet, att, då förslag i frågan om vissa kategorier röstberättigades rätt att utan personlig inställelse deltaga i politiska val vore att emotse, skäl icke föreläge för riksdagen att vidtaga någon åtgärd med anledning av de väckta motionerna. Vid 1914 års senare och 1917 års riksdagar ställde sig konstitutionsutskottet fortfarande i princip avvisande mot fullmaktsröstning, och hemställde utskottet om bifall till de framlagda motionerna i ämnet. I sistnämnda utskotts utlåtande i föreliggande fråga heter det sålunda bland annat:

»I samma mån som under de politiska partimotsättningarnas stegring och valteknikens fullkomning intresset för såväl stadsfullmäktig- som i synnerhet landstingsvalen allt mer uppdrives, komma fullmaktsröstningens menliga verkningar med nödvändighet att vidgas och skärpas. Såsom motionären påpekar, blir vid denna röstning i många fall förbindelsen mellan röstägaren och röstningen i det närmaste upphävd och röstningen förlorar den personliga karaktär, som en valhandling bör äga. Hela det maskineri, som igångsättes för fullmaktsvärkning och fullmaktsdisposition, är högeligen ägnat att neddraga valförrättningens värdighet, och föranleder lätt tillvägagångssätt av ganska tvivelaktig moralisk beskaffenhet. Det torde, såsom motionären närmare utvecklat, icke vara någon sällsynt företeelse, att under fullmaktsinsamlingen valmän bli utsatta för obehöriga påtryckningar i en eller annan form, så att de icke kunna göra sina verkliga meningar gällande vid valet, och dessa fullmaktsröstningens skadliga följdföreteelser framträda i fortgående stegring ej blott i städerna utan också på landsbygden.

Det synes av dessa skäl utskottet vara en av erfarenheten synnerligen påkallad åtgärd, att fullmaktsröstningen vid här ifrågakvarande val om icke helt avskaffas så åtminstone inskränkes till de fall, då verkligt behov av densamma kan anses föreligga. Riksdagen har i skrivelse av år 1908 i huvudsak angivit, vilka dessa fall kunna anses vara vid andrakammarvalen, och det torde icke finnas någon rimlig anledning antaga, att deras omfattning skulle vara någon annan vid här ifrågakvarande val. I likhet med chefen för civildepartementet vid 1913 års riksdag anser därför utskottet, att frågan om åtgärder för borttagande eller begränsning av fullmaktsröstning vid dessa lämpligen bör kunna behandlas i samband med den redan till utredning hänvisade frågan om fullmaktsröstning vid valen till andra kammaren. Det skulle enligt utskottets mening endast vara en fördel, om likformiga bestämmelser i förevarande hänseende kunde fastställas för båda slagen av val.»

Jämsides och i viss mån i strid med denna allt mera stegrade opinion mot fullmaktsröstningen stå strävandena att åt äkta makar giva en

undantagsställning beträffande rätten att utan personlig inställelse deltaga i val. I fråga om andrakammarval kommo dessa strävanden till uttryck vid behandling av spørgsmålet om politisk valrätt för kvinnor — så skedde i 1912 och 1918 års propositioner i sagda fråga samt i partimotionerna i båda kamrarna vid 1914 och 1917 års riksdagar i samma ämne.

Då riksdagen avslög nämnda propositioner och motioner, lämnades spørgsmålet om undantagsställning för äkta makar vid de politiska valen obesvarat. Frågan framlades emellertid på nytt i kungl. propositionen nr 354 vid 1919 års lagtima riksdag och fick vid denna riksdag sin lösning i huvudsaklig överensstämmelse med i sagda proposition framlagt förslag, d. v. s. genom bestämmelse om äkta makars rätt att vid andrakammarval inlämna röstsedel för varandra.

Spørsmålet om särskilda undantagsbestämmelser för äkta makar i fråga om personlig inställelse vid andrakammarval överfördes på den kommunala lagstiftningens område i samband med 1918 års kommunala rösträttsreform. I anledning av den till sagda års urtima riksdag avlätna propositionen med förslag till ändringar i kommunalförordningarna väcktes nämligen motioner i båda kamrarna med yrkande, att vad i övrigt stadgats beträffande fullmaktsröstning icke skulle utgöra hinder för gift man eller kvinna att på grund av fullmakt föra talan eller utöva rösträtt jämväl för den andra maken, och detta förslag tillstyrktes så till vida av det särskilda utskottet, att de påyrkade stadgandena intogos bland vederbörande författningars övergångsbestämmelser med giltighet allenast under år 1919. Utskottet framhöll dock uttryckligen, att denna provisoriska anordning givetvis ej utgjorde hinder för att genom beslut vid nästkommande års riksdag för framtiden tillgodose det ändamål, varom här vore fråga, genom andra anstalter än fullmaktsröstning. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

I proposition till 1919 års lagtima riksdag framlade Kungl. Maj:ten härefter förslag till lag om fortsatt tillämpning under år 1920 av berörda bestämmelse. I sitt utlåtande över denna proposition erinrade konstitutionsutskottet, att ifrågavarande stadgande tillkommit för att underlätta äkta makars utövande av varandras rösträtt. Då emellertid hinder icke mötte för äkta make att utöva rösträtt genom fullmakt för andra maken redan enligt den allmänna bestämmelsen i kommunalförordningarna, att röstgäande finge genom fullmakt utöva rösträtt för annan röstberättigad, hade man genom övergångsstadgandet tydligen icke nått det mål, man åsyftat, att skänka äkta makar större möjlighet att utöva varandras rösträtt än de enligt de allmänna bestämmelserna skulle äga. Genom att äkta make på grund av stadgandet erhållit möjlighet att utöva rösträtt för så-

väl andra maken som annan röstägande, hade stadgandet i stället kommit att underlätta röstägandes utövande av rösträtt genom fullmakt för tredje man. Men — erinrade utskottet — med syftning på denna fullmaktsröstning hade konstitutionsutskottet vid 1917 års riksdag tillstyrkt, att riksdagen måtte begära utredning och därpå grundat förslag om fullmaktsröstningens största möjliga begränsning vid landstings- samt stads- och kommunalfullmäktigval. Sedan utskottet vidare åberopat och citerat några av de uttalanden, som år 1917 gjorts av konstitutionsutskottet mot fullmaktsröstningen samt framhållit, att erfarenheterna från de under året förrättade kommunala valen bestyrkte, att de citerade uttalandena, i vilka utskottet instämde, fortfarande ägde giltighet, hemställde utskottet, att propositionen icke måtte vinna riksdagens bifall. Detta blev också riksdagens beslut, i det att första kammaren i enlighet med en av sju utskottsledamöter avgiven reservation biföll propositionen, medan andra kammaren godkände utskottets hemställan.

Delvis parallellt med strävandena att åt äkta makar giva en undantagsställning i fråga om rätten att utöva rösträtt utan personlig inställelse hava strävanden framträtt att vid riksdagsmannaval bereda samma undantagsställning åt *vissa andra kategorier av röstägande, som äro förhindrade att personligen deltaga*. Efter behandling vid 1902, 1903, 1906, 1908 samt 1911—1916 års riksdagar fick jämväl denna fråga sin lösning vid 1919 års lagtima riksdag i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen nr 354 framlagt förslag. Enligt riksdagens beslut skola sålunda personer inom vissa uppräknade yrkesgrupper erhålla rätt att deltaga i riksdagsmannaval genom röstsedels insändande, dock endast i sådant fall, där, enligt vad vid tiden för försändelsens avsändande kan tagas för visst, hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistelse utom valdistriktet den dag, då valet äger rum.

Efter en historik, varav det ovan anförda utgör en sammanfattning, övergå de sakkunniga till diskuterande av frågan om deltagande i kommunala avgöranden utan personlig inställelse och behandla därvid först *andra avgöranden än representantval*. *De sakkunnige*

För dylika avgöranden föreslå de sakkunniga fullmaktsröstningens bibehållande såväl i stad som på landet, dock med den inskränkningen, att fullmakt alltid skall vara ställd till viss person och gälla endast under en viss begränsad tid, trettio dagar, från utfärdandet. Såsom ett nödigt komplement till dessa bestämmelser föreslås, att fullmaktsvittnena skola vitsorda icke blott fullmaktsgivarens underskrift, utan också att fullmakten

vid underskrivandet varit ställd till viss person, ävensom dagen för underskrivandet. Den förut föga tillämpade identitetsbestämmelsen, sigill och egenhändigt skriven fullmakt, anses i sammanhang härmed böra utgå. Beträffande de sakkunnigas motivering i hithörande frågor hänvisas till betänkandet (sid. 32—37).

I fråga om *kommunalfullmäktigval, stadsfullmäktigval och landstingsmannaval* föreslå däremot de sakkunniga sådan inskränkning i rätten att delta i valen utan personlig inställelse, att sagda rätt skulle tillkomma allenast de grupper av väljande, som i den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna vallagen medgivas sådan rätt i fråga om riksdagsmannaval, d. v. s. dels äkta makar, dels väljare inom vissa yrkes- och tjänstegrupper, nämligen 1) utövare av militärtjänst, 2) sjömän och med dem likställda fiskare samt andra som tillhöra besättning eller annan personal å fartyg samt 3) personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- eller fyrväsendet. Liksom vid riksdagsmannaval skulle äkta makar oberoende av hinder få ombesörja varandras röstning, medan rätten att delta i valen utan personlig inställelse för nämnda yrkesgrupper skulle medgivas endast i det fall, då det kunde tagas för visst, att hinder för väljarens personliga inställelse mötte på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingade hans vistelse utom valdistriktet vid den tidpunkt, då valet ägde rum. Detta hinder skulle liksom vid riksdagsmannaval vara bestyrkt av ett kvalificerat vittne, och dessa vittnen skulle vara desamma, som angivas i bestämmelserna för sistnämnda val.

Beträffande det *system*, som skulle tillämpas vid röstning utan personlig inställelse vid de kommunala representantvalen, föreslår sakkunnigmajoriteten icke röstsedels insändande, såsom i fråga om riksdagsmannaval villkorligt stadgats, utan ett bibehållande av det nuvarande systemet med röstning medelst fullmakt, inskränkt till sagda grupper av väljare och med iakttagande av enahanda bestämmelser, som föreslagits för fullnaksröstning vid kommunala avgöranden i allmänhet, d. v. s. att fullmakten alltid skall vara ställd till viss person och gälla allenast under trettio dagar.

De sakkunniga motivera denna sin ståndpunkt att för röstning utan personlig inställelse vid de kommunala representantvalen giva företräde åt systemet med fullmaktsröstning bl. a. därmed, att detta system vore enklare än systemet med röstsedels insändande samt dessutom hade den fördelen, att allmänheten under årtiondens praktik gjort sig förtrogen med detsamma, medan systemet med röstsedels insändande innebure en nyhet, som kanske först efter åtskilliga år kunde fullt inläras. De sakkunniga

framhålla vidare, att man vid valet mellan de båda systemen borde bestämma sig för det, som visade sig lämpligast för gruppen äkta makar. Ty det finge icke glömmas, att medan antalet äkta makar i valrättsåldern belöpte sig till vid pass 1,900,000 personer, så torde övriga grupper tillsammans knappast utgöra mer än 120,000 personer i rösträttsåldern, av vilka endast en kanske mycket ringa del verkligen kunde styrka hinder för personlig inställelse vid valen eller, även om den så kunde, på grund av det besvär, som vore förenat med röstning utan personlig inställelse, utnyttjade sin rätt till sådan röstning. Men i fråga om äkta makar erbjöde. mena de sakkunniga, de för riksdagsmannaval antagna bestämmelserna om röstning förmedels röstsedels insändande icke större garanti för valhemlighetens bevarande och för att röstningen skulle vara ett uttryck för den röstandes personliga övertygelse än vad fullmaktssystemet gjorde, tillämpat under de former, som av de sakkunniga föreslagits. På grund av sin enkelhet och sina företräden i övrigt borde därför fullmaktsröstningen föredragas i fråga om äkta makar, och på grund av denna grupps stora betydelse, jämförd med de undantagna yrkesgrupperna, borde sålunda sagda system komma till användning över hela linjen.

Invändningen att ett godtagande av de sakkunnigas förslag i dessa delar skulle leda därhän, att man finge olika system för röstning utan personlig inställelse vid riksdagsmannaval och vid kommunala representantval bemöta de sakkunniga därmed, att, även om sagda förhållande givetvis innebure en olägenhet, så skulle, om man även vid sistnämnda val tillämpade systemet röstsedels insändande, uppstå en ännu större olägenhet, nämligen den, att man skulle få olika system för olika slag av kommunala avgöranden, nämligen röstsedels insändning för representantvalen och fullmaktsröstning för övriga kommunala avgöranden. Vid sistnämnda slag av avgöranden kunde nämligen, enligt vad de sakkunniga framhållit, allenast systemet fullmaktsröstning ifrågakomma. Beträffande de sakkunnigas motivering i övrigt i hithörande frågor hänvisas till betänkandet (sid. 42—53).

Mot sakkunnigmajoritetens ovan omnämnda förslag till röstning utan personlig inställelse vid kommunala avgöranden och val hava *reservations* framlagts dels av herr Persson, dels av de sakkunnigas ordförande herr Lyberg samt herr Magnusson.

Herr Persson anser, att rätten att utan personlig inställelse delta i andra kommunala avgöranden än representantval bör begränsas på enahanda sätt som sakkunnigmajoriteten föreslagit i fråga om sagda val, d. v. s. tillerkännas allenast dels endera av äkta makar genom den andra maken enligt fullmakt och dels de yrkesgrupper, som vid representant-

valen tillerkänts dylik rätt, ävenledes genom fullmakt, ställd till viss person.

Herrar Lyberg och Magnusson hava i en utförlig reservation med åtföljande lagtext framlagt förslag och motivering till röstning utan personlig inställelse vid kommunala representantval med tillämpning av systemet med röstsedels insändande under enahanda former, som av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagits i fråga om riksdagsmannavalen.

Beträffande *val av representanter i den kyrkliga kommunen*, för den händelse, såsom ifrågasatts, det representativa systemet infördes jämväl i denna, ävensom beträffande val av kyrkofullmäktige i Göteborg samt de »delegerade», som skola utses av huvudstadens olika församlingar för att fatta avgörande, därest församlingarnas kyrkostämmor stanna i olika beslut i för församlingarna gemensamma ärenden, framhålla de sakkunniga, att det borde ankomma på de inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för frågan om införande av representativt system att inkomma med förslag, huru röstning utan personlig inställelse vid dessa val borde ordnas.

Vidkommande *val, vilka enligt andra författningar än de kommunala skola förrättas av kommunalstämma, kyrkostämma eller allmän rådstuga*, borde det bero på prövning för varje fall, huruvida i dessa författningar skulle göras undantag från de i kommunalförordningarna meddelade föreskrifterna angående rösträttens utövande vid kommunala avgöranden i allmänhet. Sådana ärenden vore exempelvis på kyrkostämma beroende val av präster och ordinarie folkskollärare. Att avgiva förslag i dessa avseenden, vilka beröra helt andra lagar än kommunalförfattningarna, anse de sakkunniga icke ingå i det dem lämnade uppdraget.

Vid *val av fattigvårdsfullmäktige*, som i enlighet med bestämmelserna i den år 1919 ändrade fattigvårdslagen kunna eller skola förekomma i de fall, där två eller flera kommuner förenat sig till ett fattigvårdssamhälle, komme, framhålla de sakkunniga, på grund av sagda bestämmelsers formulering automatiskt att tillämpas enahanda former för röstning utan personlig inställelse som vid kommunalfullmäktigval.

Ej heller för de *val av elektor*er för utseende av ledamöter i första kammaren, som enligt den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna vallagen skola förrättas i de städer, som ej deltaga i landsting, föreslå de sakkunniga någon ändring i gällande lagbestämmelser. Enligt sagda vallag skall nämligen om överlåtande av rösträtt äga tillämpning, vad i sådant hänseende gäller i fråga om val till stadsfullmäktige. Med den ståndpunkt, sakkunnigmajoriteten intagit i fråga om stadsfullmäktigvalen, skulle sålunda jämväl för sagda elektorsval gälla, att rätten att deltaga i valet

utan personlig inställelse tillerkändes äkta makar och sagda yrkesgrupper, samt att därvid fullmaktssystemet skulle tillämpas.

I samband med behandlingen av föreliggande frågor hava de sakkunniga även föreslagit, dels att *ledningen av valförrättningen* vid de kommunala representantvalen på landsbygden skulle överflyttas från kommunalstämmans ordförande till *valnämnden* och dess ordförande, som redan hade att förrätta riksdagsmannaval, samt dels att *röstlängden efter de kommunala representantvalen*, liksom redan vore fallet efter riksdagsmannaval, skulle *insändas till den sammanräknande myndigheten*. Sistnämnda föreskrift bleve, framhålla de sakkunniga, vid systemet röstsedels insändande nödvändig med hänsyn till berörda myndighets åliggande att behörigen granska och pröva inkomna röstsedelsförsändelser. Men även med bibehållande av fullmaktssystemet vore en sådan föreskrift önskvärd, då man genom densamma kunde undvika det numera ej alltför ovanliga förhållandet, att en person, som förklarats vald till kommunalfullmäktig eller landstingsman, sedermera befundes icke uppfylla villkoren för valbarhet.

Med hänsyn till att för närvarande i fråga om stadsfullmäktigval icke, liksom fallet är i fråga om kommunalfullmäktigval och landstingsmannaval, förefinnas bestämmelser, huru snart efter röstningens avslutande sammanräkningen av de avgivna valsedlarna skall påbörjas, och ej heller huru skall förfaras, då denna sammanräkning icke omedelbart verkställles, hava de sakkunniga slutligen till § 24 av förordningen om kommunalstyrelse i stad och till § 10 av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm föreslagit ett tillägg, gående ut på, att, *då sammanräkningen vid stadsfullmäktigval icke verkställdes omedelbart efter röstningens avslutande, sammanräkningen skulle påbörjas inom sju dagar därefter samt de avlämnade kuverten under tiden förseglas och förvaras på sätt, som stadgas för det fall, att uppehåll i valförrättningen göres.*

Att man efter de klagomål, som från skilda håll och med allt större enstämmighet höjts mot den kommunala fullmaktsröstningen och dess missbruk, ej längre kan uppskjuta frågan om denna fullmaktsröstnings inskränkning och reformering, synes mig ovedersägligt. Det torde vara tillfyllest att härutinnan hänvisa till de i den anförda historiken omförmälda uttalanden från vederbörande departementschefer och riksdagsutskott i nu angivna hänseende. Senast under föregående år framhöll chefen för justitiedepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 22 mars vid behandling av frågan om röstning utan personlig inställelse vid riksdagsmannaval, att den kommunala fullmaktsröstningens avlösande av andra

Departementschefen.
Allmänna synpunkter

former vore en fråga, vars behandling icke borde fördröjas, och ett liknande uttalande gjorde dåvarande chefen för civildepartementet den 30 maj 1919 vid behandling av frågan om tillkallande av ovan omnämnda sakkunniga.

Emellertid hava, såsom sagda sakkunniga framhållit, klagomålen mot denna fullmaktsröstning helt och hållet eller åtminstone huvudsakligen riktat sig mot fullmaktens användning vid representantval. Mot fullmakts användning vid *andra avgöranden* å primärstämmor har i allmänhet ingen anmärkning framkommit.

Andra avgöranden än representantval.

En principiell skillnad mellan dylika avgöranden och representantvalen ligger ju däri, att de förra, även då fråga är om val, i regel ske genom *öppen* omröstning. Det skydd mot påtryckningar m. m., man med föreskriften om slutna omröstning vill lämna, förefinnes sålunda i allmänhet icke i dessa fall och kan fördenskull icke vid röstning utan personlig inställelse eluderas.

Härtill kommer, att kravet på personlig inställelse vid samtliga stämmor på landsbygden skulle medföra, att de röstberättigade, för vilka det vore omöjligt eller förenat med stor svårighet att i allmänhet närvara vid stämmoförhandlingarna, förlorade allt inflytande på och allt intresse för dem. Dessa främst av de långa avstånden och bristfälliga kommunikationerna föranledda svårigheter måste bli betydligt mera betungande för ett dylikt deltagande i dessa avgöranden än i representantvalen. Här finnes icke, såsom de sakkunniga framhålla, och kan näppeligen skapas någon motsvarighet till valens distriktsindelning, utan inställelse påfordras å den plats, där kommunalstämman, respektive kyrkostämman, hålles. Fråga är vidare icke om inställelse endast vid ett vartannat år återkommande tillfälle, utan vid ett flertal tillfällen under varje år. I avsevärd grad reduceras visserligen dessa svårigheter därigenom, att representativt system numera är obligatoriskt i kommuner med mer än 1,500 invånare och tillämpas i så gott som alla de kommuner, som hava den största geografiska utsträckningen. Men av de landskommuner, som hava ett mindre antal invånare — för närvarande inemot $\frac{2}{3}$ av samtliga — och sålunda icke behöva välja fullmäktige, har dock en avsevärd del att räkna med rätt betydande avstånd.

Under sådana förhållanden anser jag mig böra biträda de sakkunnigas förslag att åtminstone icke för närvarande utsträcka kravet på personlig inställelse för deltagande i hithörande kommunala avgöranden.

Det från en reservant bland de sakkunniga framförda yrkandet, att rätten till deltagande i dylika avgöranden utan personlig inställelse skulle tillerkännas allenast äkta makar och de yrkesgrupper, som beträffande va-

len till andra kammaren medgivits dylik rätt, kan jag icke biträda. Bestämmelser i denna riktning skulle, såsom sakkunnigmajoriteten framhåller, ytterligare framhäva de ogynnsamma förhållanden, med vilka långtifrån stämmolokalen boende kommunmedlemmar hava att kämpa. Ett undantagande av vissa yrkes- och tjänstegrupper vid »andra kommunala avgöranden» skulle för övrigt möta principiella betänkligheter och praktiska svårigheter. En av de ledande principerna vid utväljande av dessa grupper har i fråga om andrakammarval varit den att medtaga sådana yrkesutövare, som vid tiden för de ordinarie valens förrättande i september kunde förväntas i någon större omfattning på grund av sitt yrke eller sin tjänst vara förhindrade att personligen inställa sig vid valförrättningen. Enär exempelvis kommunal- och kyrkostämmor hållas på vitt skilda tider av året, skulle tydligen sagda principer tillämpande på »andra kommunala avgöranden» medföra, att vid dessa åtskilligt flera grupper än de vid andrakammarval kunde ifrågasättas att undantagas, något som tydligen skulle vålla oreda i bestämmelserna och i deras tillämpning och vara ägnat att starkt framhäva de bristfälligheter, som över huvud taget vidlåda systemet med vissa yrkesgruppers avskiljande. I varje fall skulle den i och för sig rätt besvärliga proceduren med styrkande av hinder med hänsyn till de relativt ofta förekommande stämmorna bliva synnerligen betungande samt sannolikt på grund av den understundom obestämda tidpunkten för stämmornas hållande och den korta kungörelsetiden ej alltid kunna medhinnas.

Om det sålunda icke för närvarande är skäl att förorda ett borttagande av rätten för kommunmedlemmar att utan personlig inställelse deltaga i de direkta kommunala avgörandena eller denna rätts medgivande endast åt vissa kommunmedlemmar, är det naturligtvis angeläget att för sådan rättighets begagnande stadga möjliga nya former, ägnade att trygga mot befarade missbruk. De i detta syfte av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna, att fullmakt alltid skall vara ställd på viss person och få gälla endast under en viss begränsad tid, trettio dagar från utfärdandet, synas mig vara välgrundade och böra godtagas.

Detsamma gäller de för dessa bestämmelser nödiga komplementen, att fullmaktsvittnena skola vitsorda icke blott fullmaktsgivarens underskrift, utan också att fullmakten vid underskrivandet varit ställd till viss person, ävensom dagen för underskrivandet, och likaså att den förut varande identitetsbestämmelsen, sigill och egenhändigt skriven fullmakt, skall utgå.

Beträffande användning av fullmakt i dess nuvarande omfattning vid kommunalfullmäktigval, stadsfullmäktigval och landstingsmannaval bör däremot en betydande inskränkning vidtagas. Endast personlig inställelse vid

Personlig
inställelse
vid represen-
tantval

röstningen giver valhandlingen den vederhäftighetens karaktär, som bör tillkomma de kommunala representantvalen likaväl som de politiska. Den nuvarande fullmaktsröstningen står i strid med kravet på valet såsom en väljarens personliga viljeyttring och med kravet på valhemlighetens bevarande samt giver upphov till fullmaktsinsamlingar och andra oegentligheter.

Vid samtliga hithörande val av kommunalfullmäktige (municipalfullmäktige), stadsfullmäktige och landstingsmän föreligga nämligen, såsom de sakkunniga framhålla, i stort sett enahanda förutsättningar för missbruk av det nuvarande systemet för röstning utan personlig inställelse, även om dessa hittills tagit sina mest uppmärksammade och osympatiska former i städerna. Visserligen kan man säga, att städerna med sin tätare befolkning erbjuda större möjligheter för massinsamling av fullmakter med därmed åtföljande missbruk. Men även större delen av vår landsbygd innesluter i sig en mångfald till arealen jämförelsevis små samhällen med avsevärd folkmängd, ofta större än de mindre städerna. Och, om oegentligheterna givit sig mest tillkänna i stadssamhällena, kan man å andra sidan antaga, att de lokala förhållandena i städerna, befolkningens koncentration m. m., i högre grad än förhållandena i en glest befolkad landsbygd hava medfört, att missbruken iakttagits och påtalats. Man kan för övrigt med ganska stor säkerhet förutse, att befolkningen på landsbygden, även om missbruken hittills där varit jämförelsevis fåtaliga, icke skall dröja att följa exemplet från städerna.

För tillämpning fortfarande vid alla dessa val av ett likformigt system i nu ifrågasvarande hänseende beträffande stad och land talar även den omständigheten, att valen i övrigt förrättas efter samma regler. Valen skola sålunda beträffande både stad och land förrättas med slutna sedlar. Önskemålet rörande valhemlighetens bevarande är alltså gemensamt för dem. Hela valproceduren från röstlängdens upprättande till röstsammanräkningens verkställande är — fränsett bestämmelserna om valförrättande myndighet — densamma för stad och land. De på landsbygden valda representanterna hava efter genomförande av 1918 års kommunal-lagsreform och därvid antagna nya föreskrifter angående kommunalfullmäktiginstitutionen fått i allt väsentligt samma funktioner som de av städerna valda representanterna.

Alla dessa skäl för sagda vals sammanförande under gemensamma eller likformiga inskränkande bestämmelser beträffande rösträttens utövande utan personlig inställelse kunna icke uppvägas av det särskilt i motionerna från år 1914 anförda skälet mot fullmaktsröstningens avskaffande på landsbygden, nämligen de långa avstånden och de bristfälliga kommunikatio-

nera. Vad särskilt kommunalfullmäktigvalen angår, kan det icke anses vara att ställa alltför stora anspråk på de röstberättigade, om man förutsätter, att de vartannat år underkasta sig de besvär och de utgifter, som kunna vara förknippade med en resa inom kommunen för deltagande i dessa val. Om landsting-mannavalen gäller samma erinran, varjämte den karakter av politiska val, som de obestriddigen fått, gör det önskligt, att personlig inställelse fordras i samma omfattning vid dem som vid valen till riksdagens andra kammare. Och det personliga deltagandet i landsbygdens representantval kommer ytterligare att underlättas i händelse av bifall till det förslag om förändrade bestämmelser beträffande kommuns indelning i valdistrikt, som jag i det följande kommer att föreslå.

Det ligger emellertid i öppen dag, att man i fråga om kravet på personlig inställelse vid de kommunala representantvalen måste taga hänsyn icke blott till de anmärkningar, som riktats mot fullmaktsröstningen, utan också till det även på det kommunala området berättigade önskemålet, att samhällsmedlemmarna skola till största möjliga antal beredas tillfälle deltaga i samhällsfrågornas behandling, helst man vid andrakammarvalen ansett sig genom vissa bestämmelser om undantag från den personliga inställelsen böra tillmötesgå detta önskemål.

Undantag
från instäl-
lelse.

De skäl, som åberopats för äkta makars särställning vid riksdagsmannaval, föreligga givetvis i lika hög grad beträffande nu ifrågavarande val, och detsamma gäller vissa yrkesgruppers särställning.

Jag kan beträffande motivering i hithörande frågor åtnöja mig med att hänvisa dels till chefens för justitiedepartementet uttalande till statsrådsprotokollet den 21 mars 1919 vid behandling av frågan om röstning utan personlig inställelse vid riksdagsmannaval, dels till vad de sakkunniga härutinnan anfört i sitt betänkande (sid. 38—41).

Jag biträder sålunda de sakkunnigas uppfattning, att från uppställd fordran på personlig inställelse vid kommunala representantval bör göras undantag för vissa grupper av väljare, samt att härvid enahanda bestämmelser böra gälla, som för val till riksdagens andra kammare.

I fråga om den *metod*, som bör komma till användning vid röstning utan personlig inställelse vid de kommunala representantvalen, kan jag däremot icke biträda sakkunnigmajoritetens mening om bibehållande för detta fall av fullnaktsröstningen.

Metod vid
röstning utan
inställelse.

Härvid vill jag till en början, i anslutning till reservanterna bland de sakkunniga, framhålla, att de skäl och motskäl, som äro avgörande för frågan om val av röstningsmetod, i själva verket, såvitt ej några för de kommunala representantvalen speciella förhållanden kunna påvisas, kommit under statsmakternas bedömande redan vid behandling av förslaget angå-

ende anordning för rösträtts utövande utan personlig inställelse vid andra-kammarvalen, och därvid har åt anordningen med valedels insändande givits företräde framför fullmaktsröstningen. För de skäl, som vid detta ärendes behandling förra året inom riksdagen anfördes till stöd för de olika metoderna, torde det icke vara påkallat att här redogöra.

Endast för den händelse man i fråga om de kommunala representantvalen kan påvisa några för dem speciella förhållanden, som tala för fullmaktssystemet, kan det ifrågasättas att för dessa val tillämpa sagda system, ehuru ett annat redan givits företräde och antagits för de politiska representantvalen. Men sådana särskilda förhållanden kunna enligt mitt förmenande icke anses föreligga.

Sakkunnigmajoriteten har härutinnan visserligen framhållit, hurusom den omständigheten att vid kommunala avgöranden i allmänhet fullmaktssystemet skulle bibehållas, talade för att sagda system tillämpades jämväl vid de kommunala representantvalen, samt vidare, att för denna röstningsform talade det faktum, att allmänheten gjort sig förtrogen med densamma, medan systemet röstsedels insändande innebure en nyhet, som kanske först efter åtskilliga år kunde fullt inläras.

Beträffande detta uttalande må till en början erinras, att det just varit det olämpliga sätt, på vilket sådan fullmaktsröstning praktiserats, som uppkallat en allmän opinion mot sådan röstning. Inlärandet av den nya metoden måste ju för övrigt ske, även om den icke kommer att tillämpas vid de kommunala valen. Det blir i stort sett samma personer, som vid dessa och vid de politiska valen skulle hava möjlighet att använda formerna för röstning utan personlig inställelse och vara nödsakade att inlära dem, därest de vilja begagna sig av denna möjlighet.

Beträffande det åberopade skälet för fullmaktssystemets tillämpning vid de kommunala representantvalen, att detta system komme att bibehållas vid kommunala avgöranden i allmänhet, är hållbarheten av sagda skäl beroende på huruvida de kommunala representantvalen och andra kommunala avgöranden kunna sägas äga större inre frändskap än de kommunala representantvalen och andrakammarvalen. De sakkunniga synas vara eniga därom, att ur principiell synpunkt en avgörande skillnad mellan dessa kommunala val och andra kommunala avgöranden består däri, att de senare, såvitt icke är fråga om val, enligt sin natur måste och vad angår val, såsom regel förutsättas ske genom öppen omröstning och efter dessförinnan vunnen kännedom om voteringspropositionen vid röstningstillfället. Ur samma synpunkt torde val av kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige och landstingsmän hava en helt annan karaktär än det direkta deltagandet i sakliga och övriga avgöranden.

Dessutom lärer det icke kunna förnekas, att även vid valen av de kommunala representantförsamlingarna de rent politiska synpunkterna hava en mycket stor betydelse. Detta gäller isynnerhet beträffande landstingsmannavalen. I sammanhang härmed må framhållas, att enligt de sakkunnigas förslag även vid utseende av elektorer för val till ledamöter av riksdagens första kammare röstning utan personlig inställelse skulle ske genom fullmäktig. Att dessa elektorsval, vilka enligt den nya vallagen skola äga rum i samband med stadsfullmäktigvalen, hava en uteslutande politisk karaktär, har sakkunnigmajoriteten icke kunnat förneka. Enligt förslaget skulle emellertid uppkomma det egendomliga förhållandet, att vid val, som äro bestämmande för första kammarens sammansättning, skulle gälla en röstningsmetod, som underkänts i fråga om val, bestämmande för andra kammarens sammansättning.

Över huvud taget utgör den omständigheten, att systemet med valedels insändande skulle komma till användning vid andrakammarval, i och för sig från praktisk synpunkt ett synnerligen starkt vägande skäl för tillämpning av samma system även vid de kommunala representantvalen. Frånsett frågorna om det röstningssätt, som kommer till användning, samt vilken myndighet, som har att förrätta valet och sammanräkna röstsedlarna, äro nämligen formerna för de politiska och de kommunala representantvalen nästan i varje detalj likartade. Likheten sträcker sig alltifrån föreskrifterna om uppdelning i valdistrikt och röstlängds upprättande till bestämmelserna om sammanräkning av röstsedlarna. Och i den mån skiljaktigheter i valprocedurerna ännu finnas, är det ett allmänt önskemål, att dessa skiljaktigheter såvitt möjligt utplånas. I sådant syfte föreslå de sakkunniga, vilket förslag jag även i det följande kommer att förorda, att valen av fullmäktige och landstingsmän på landsbygden skola i likhet med andrakammarvalen förrättas av valnämnden och icke såsom hittills å kommunalstämma eller distriktsstämma.

Liksom de sakkunniga enhälligt ansett, att den för de kommunala representantvalen rådande gemenskapen i valprocedur påkallar likformiga bestämmelser beträffande sättet att rösta utan personlig inställelse och därvid tillämpligt röstningssätt, måste den motsvarande gemenskapen mellan dessa val och andrakammarvalen göra det synnerligen önskvärt, att ett och samma röstningssätt vid dem samtliga tillämpas. Ett avsteg från denna strävan genom föreskrifter om olika röstningssätt skulle säkerligen såväl för valförrättare som i synnerhet för väljarna vara mycket ovälkommet. Till och med om systemet med valedels insändande varit mera omständligt och invecklat än fullmaktsmetoden, torde det för de röstberättigade, likasom för dem, som i ett eller annat hänseende hava att

tillhandagå dem vid valen, vara bekvämare och framför allt giva mindre anledning till misstag, om samma föreskrifter gälla i alla förekommande fall, än för den händelse, att den ena metoden skall tillämpas i ett och den andra i ett annat fall.

Om man slutligen sammanfattar resultaten av samtliga de röstningsregler, som enligt de två alternativen skulle tillämpas på de olika avgörandena — politiska och kommunala —, varom här varit fråga, ställer det sig i själva verket så, att reservanternas förslag medför användning av endast två system: ett för representantval, politiska eller kommunala, och ett annat för kommunala avgöranden i övrigt, under det att majoritetens nödvändiggör tre: ett för de politiska valen, ett annat för de kommunala representantvalen och ett tredje för övriga kommunala avgöranden. Ty för de kommunala representantvalen skulle icke enligt majoritetsförslaget komma att gälla samma regler som för övriga kommunala avgöranden. Vid valen skulle ju endast vissa röstberättigade hava rätt att använda fullmakt, samt fullmakten, såvitt angår äkta makar, vara utfärdad av den ena maken till den andra, samt, vad angår yrkes- och tjänstegrupperna, vara åtföljd av hindersintyg, för vilket fordrades medverkan av ett kvalificerat vittne. Vid övriga avgöranden åter skulle varje röstberättigad hava befogenhet att låta sig företrädas av fullmäktig, vilken som helst röstberättigad kunna vara fullmäktig samt hindersintyg och kvalificerat vittne aldrig påfordras.

Med stöd av vad jag ovan anfört får jag sålunda förorda, att vid röstning utan personlig inställelse vid kommunalfullmäktigval, stadsfullmäktigval och landstingsmannaval systemet med röstsedels insändande skall komma till användning under tillämpning av bestämmelser motsvarande dem, som villkorligt antagits i fråga om val till riksdagens andra kammare.

Vissa andra
frågor.

Detsamma gäller även *val av fattigvårdsfullmäktige*, som i enlighet med bestämmelserna i den år 1919 ändrade lagen om fattigvården kunna eller skola förekomma i de fall, där två eller flera kommuner förenat sig till ett fattigvårdssamhälle, ävensom *val av de elektor*er för utseende av ledamöter i första kammaren, som enligt den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna vallagen skola förrättas i de städer, som ej deltaga i landsting.

I fråga om röstning utan personlig inställelse vid *val av representanter i den kyrkliga kommunen* ävensom vid val av *präster och ordinarie folkskollärare* torde det ankomma på chefen för ecklesiastikdepartementet att i samband med behandlingen av frågan om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen avgiva förslag.

De sakkunnigas förslag att överflytta ledningen av valförrättningen vid kommunalfullmäktigval och landstingsmannaval å landsbygden från kommunalstämman eller distriktsstämman ordförande och i stället uppdraga sagda förrättning åt *valnämnden* eller närmast dess ordförande, synes mig innebära en lämplig anordning. För förslaget talar önskvärldheten att så vitt möjligt åstadkomma ensartade bestämmelser för de kommunala och de politiska representantvalen. I stad förrättas båda dessa slag av val inför magistraten. Det finnes, såsom de sakkunniga framhålla, intet skäl, varför icke även på landet båda valen skola förrättas av samma institution, nämligen valnämnden, som härigenom kunde förvärva sig ökade erfarenheter. Uppgiften att granska den kommunala röstlängden är ju redan överflyttad från stämman till valnämnden, och efter den sammanföring av den politiska och den kommunala röstlängden, som jag i det följande ämnar föreslå, skall jämväl förvaringen av den längd, som företrädesvis skall komma till användning vid de politiska och kommunala representantvalen, ankomma på valnämndens ordförande. Genom att anförtro valförrättningen åt valnämnden slipper man också ifrån distriktsstämmorna. Valdistriktet komma, om mitt förslag till en vittgående uppdelning av kommunerna i valdistrikt godtages, att bliva synnerligen talrika, och om mitt förslag, avseende att bringa överensstämmelse mellan valdistriktsindelningen för politiska och kommunala val godkännes och följaktligen varje kommunalt valdistrikt bliver försett med en valnämnd, så finnes intet som helst hinder för en i och för sig önskvärd reform att låta denna valnämnd förrätta jämväl de kommunala valen å landsbygden.

Jag anser mig sålunda böra biträda av de sakkunniga i sagda syfte framlagda förslag.

Även vad de sakkunniga föreslagit beträffande *röstlängdens insändning* till den sammanräknande myndigheten godtages av mig på skäl, som av de sakkunniga anförts.

Detsamma gäller den föreslagna bestämmelsen om huru bör förfaras *då sammanräkning vid stadsfullmäktigval icke omedelbart verkställes*, dock att den föreslagna bestämmelsen i fråga om sättet för valkuvertens förvaring under tiden till sammanräkningen synes böra något modifieras beträffande Stockholm, varest i detta avseende utbildat sig en från de sakkunnigas förslag avvikande praxis, som jämväl vunnit Kungl. Maj:ts godkännande (se kungl. kungörelsen den 18 juli 1913 angående formulär till protokoll vid stadsfullmäktigval i Stockholm) och som vederbörande myndigheter synas böra äga fria händer att fortfarande tillämpa, därest de så önska.

Valdistriktsindelning vid kommunala och politiska val.

Beträffande valdistriktsindelning vid kommunala och politiska val har dåvarande chefen för civildepartementet vid behandling den 30 maj 1919 av frågan om tillsättande av de sakkunniga gjort följande uttalande till statsrådsprotokollet:

»Vid utredningsarbetet bör vidare ägnas uppmärksamhet åt frågan, huruvida genom förändrade bestämmelser i avseende å distriktsindelning och därmed i samband stående anordningar vid kommunala val de röstberättigade må kunna beredas ökade möjligheter att begagna sig av sin rätt att deltaga i valen. Detta spörsmål har, sedan rösträtten genom beslut vid 1918 års urtima riksdag utsträckts till så många dittills ej röstgäande medborgare, vunnit ökad aktualitet. Särskilt torde härvid kunna ifrågasättas att utsträcka den skyldighet att anordna distriktsindelning i vissa kommuner, som nu finnes, ävensom att tillerkänna vederbörande länsstyrelse vissa initiativ till distriktsindelning. I samband härmed bör beaktas en fråga, vars betydelse i skrivelse till mig den 31 mars 1919 framhållits av de sakkunniga, vilka inom civildepartementet tillkallats för att biträda vid uppgörande av förslag till röstlängder för kommunala val m. m. Nämnda sakkunniga hava nämligen påpekat, hurusom vissa ändringar i landstingsförordningen och lagen om val till riksdagen vore nödvändiga, så att överensstämmelse vunnos beträffande valdistriktsindelningarna för kommunalfullmäktigval, landstingsmannaval och val till riksdagens andra kammare, en överensstämmelse, som, i varje fall önskvärd, vore nödvändig med hänsyn till att den i vallagen omförmälda valnämnden, i enlighet med kommunallagarnas bestämmelser, skulle taga viss befattning jämväl med den kommunala längden.»

De sakkunniga.

I enlighet härmed hava de sakkunniga till behandling upptagit denna fråga och därvid beträffande valdistriktsindelningarnas vid kommunala och politiska val förhållande till varandra konstaterat, att valdistrikten för kommunalfullmäktigval och landstingsmannaval redan enligt gällande bestämmelser sammanfalla, men att distriktsindelningen, i vad angår dessa val å ena samt andrakammarvalen å andra sidan kunna uppvisa olikheter i följande hänseenden:

1) vid de kommunala valen måste kommun med mer än 10,000 invånare vara uppdelad i valdistrikt, vid de politiska behöver detta icke vara fallet;

2) vid de politiska valen måste i vissa fall delar av kommun (då de höra till olika valkretsar) bilda särskilda valdistrikt, vid de kommunala valen behöver detta icke vara fallet;

3) på grund av »samfärdsförhållanden eller andra orsaker» kan kommun komma att delas i valdistrikt för de politiska valen, men icke vid de kommunala och tvärtom; och distriktsindelningen kan komma att ske på ett sätt vid de förra och på ett annat sätt vid de senare valen.

I vad mån dessa olikheter i gällande bestämmelser medfört skiljaktigheter i landsbygdens valdistriktsindelningar, framgår av vissa av de sakkunniga gjorda statistiska sammanställningar. Enligt dessa tillhörde fem kommuner olika valkretsar såväl vid riksdagsmannaval som vid landstingsmannaval. Tre kommuner tillhörde olika valkretsar vid landstingsmannaval men ej vid andrakammarval, och två kommuner tillhörde olika valkretsar vid andrakammarval men ej vid landstingsmannaval. Vid andrakammarvalen hösten 1914 voro 78 och år 1917: 111 landskommuner indelade i valdistrikt, varemot vid landstingsmannavalen 1916—1918 och 1919 motsvarande siffror utgjorde respektive 63 och 120. Av sagda statistik framgår vidare, att 68 kommuner voro indelade i valdistrikt på enahanda sätt vid andrakammarvalen 1917 och landstingsmannavalen 1919, medan 26 kommuner vid dessa val visserligen voro indelade i valdistrikt men på olika sätt vid de båda valen. 23 kommuner voro uppdelade i valdistrikt vid andrakammarvalen men ej vid landstingsmannavalen, och beträffande 34 kommuner ägde det motsatta förhållandet rum.

Efter att hava konstaterat, att överensstämmelse mellan valdistriktsindelningar för politiska och kommunala val å landsbygden vore nödvändig med hänsyn såväl till den befattning, som valnämnden skall taga med den kommunala röstlängden, som ock för förverkligandet av önskemålet om den politiska och den kommunala röstlängdens sammanförande föreslå de sakkunniga nödiga ändringar i vallagen, förordningen om kommunalstyrelse på landet samt landstingsförordningen för vinnande av sådan överensstämmelse.

Vad angår åtgärder för att genom en allmännare valdistriktsindelning på landsbygden underlätta valdeltagandet föreslå de sakkunniga bestämmelser, gående ut på att, då invånarantalet i en kommun eller ett distrikt överstiger 3,000, en uppdelning i valdistrikt skall obligatoriskt företagas, dock att Konungens befallningshavande på framställning av kommunalstämma må medgiva undantag från sagda bestämmelser. Vidare föreslå de sakkunniga, att länsstyrelse skall vara berättigad liksom vid de obligatoriska undantagsfallen pliktig att utan framställning från röstberättigad inom kommunen efter vederbörlig kommunal myndighets hörande företa uppdelning i valdistrikt eller ändring i redan skedd indelning.

I fråga om städerna föreslå de sakkunniga inga nya bestämmelser om valdistrikt eller röstupptagningsställen.

Bestämmelser, avseende att vinna överensstämmelse mellan valdistriktsindelningen för kommunala och politiska val på landsbygden, torde, såsom

Departements-
chefen.

av det ovan anförda framgår, vara ofrånkomliga, och bör sålunda de sakkunnigas förslag i denna punkt godtagas.

I fråga om åtgärder för att *underlätta valdeltagandet* vill jag till en början erinra om de bestämmelser, som i sådant syfte träffades för 1919 års värval. I särskild lag av den 25 februari 1919 stadgades, att de under sagda år infallande kommunalfullmäktigvalen, respektive landstingsmannavalen, på landet i kommuner eller valdistrikt med mer än 3,000 invånare skulle äga rum under två — i undantagsfall tre — dagar. Samma anordning skulle även efter vederbörande stämmoordförandes respektive magistrats omprövning medgivas i landskommuner (respektive valdistrikt) med 3,000 invånare eller därunder samt i köpingar och städer. Genom sagda lag öppnades även möjlighet att inom samma kommun eller distrikt använda olika vallokaler under de olika valdagarna.

Dessa speciella bestämmelser för 1919 års kommunala representantval betingades av att det under den korta tid, som förelåg efter antagandet av den kommunala rösträttsreformen till dess de nya valen skulle hållas, var omöjligt att genom en allmännare uppdelning i valdistrikt bereda de genom rösträttsreformen nära nog tredubblade väljarmassorna tillfälle att utan alltför stora svårigheter och med undvikande av trängsel vid valurnorna göra bruk av sin rösträtt. Då jämväl antalet röstberättigade vid riksdagsmannaval under förutsättning av det vilande grundlagsförslagens antagande kommer att ökas i nära nog samma grad, som skett i fråga om de kommunalt röstberättigade, måste även för dessa val speciella åtgärder vidtagas för underlättande av valdeltagandet. De enligt mitt förmenande lämpligaste åtgärderna äro härvid en allmännare uppdelning i valdistrikt, och en sådan allmännare uppdelning är, såsom framgår av de sakkunnigas statistiska sammanställningar, önskvärd även ur den synpunkten, att för närvarande ett flertal valdistrikt äro så stora, att det synnerligast för de i utkanterna boende måste anses vara förenat med stort besvär att infinna sig till vallokalen.

Sagda sammanställningar visa tydligt nog, att det hittills icke enbart eller kanske icke ens i första hand varit invånarantalet, som varit avgörande för huruvida en *kommun på landet* uppdelats i valdistrikt eller ej. Kommunens areal, dess natur-, klimat- och samfärdsförhållanden torde härvid hava spelat en betydande roll. Men att uppställa detaljerade bestämmelser om att en kommun, som i dessa avseenden är på visst sätt beskaffad, ovillkorligen skall indelas i valdistrikt, låter sig tydligen icke göra. Å andra sidan har just i samband med den kommunala rösträttsreformen antalet invånare kommit att bliva en alltmera avgörande faktor för frågan om indelning i valdistrikt. Med hänsyn härtill anser jag mig böra god-

taga de sakkunnigas förslag om att, då invånarna i en kommun eller i ett distrikt uppgå till ett visst antal, en uppdelning i valdistrikt bör obligatoriskt företagas.

Var denna folkmängdsgräns bör sättas, kan naturligtvis bliva föremål för olika meningar. I enlighet med den uppfattning, som gjort sig gällande i Kungl. Maj:ts proposition nr 36 till 1919 års lagtima riksdag, och i anslutning till de av mig anförda bestämmelserna i den lag, vartill sagda proposition gav upphov, anser jag i likhet med de sakkunniga, att sagda folkmängdsgräns bör sättas vid 3,000, och att följaktligen kommun på landet med mer än 3,000 invånare obligatoriskt skall delas i två eller flera valdistrikt. En sådan bestämmelse kommer att innebära, att valdistriktsindelning skall införas i 213 landskommuner, som vid 1919 års värval icke voro uppdelade i valdistrikt.

Då emellertid förhållandena i en landskommun med över 3,000 invånare givetvis kunna vara sådana, att en valdistriktsindelning icke är av behovet påkallad men däremot förenad med besvär och extra kostnad för kommunen, anser jag mig likaledes böra biträda de sakkunnigas förslag, att Konungens befallningshavande på framställning av kommunalstämma må medgiva undantag från ovan angivna bestämmelse.

Med hänsyn till att understundom en kommuns röstberättigade medlemmar, som hava en alltför lång väg till vallokalen, på grund av bristande företagsamhet eller bristande kännedom om hithörande bestämmelser, underlåta att göra framställning till länsstyrelsen om en välbehörlig valdistriktsindelning, godtager jag även sakkunnigas förslag om länsstyrelsens initiativrätt till valdistriktsindelning.

Vad *städerna* angår, kunde ju ifrågasättas att jämväl för dem meddela föreskrifter, avseende att åstadkomma dels överensstämmelse i valdistriktsindelning för politiska och kommunala val, dels en allmänare valdistriktsindelning för underlättande av valdeltagandet. Men då indelning i valdistrikt eller särskilda röstupptagningsställen för olika delar av stad i motsats till valdistriktsindelningen på landsbygden icke förutsätter vare sig röstlängdens upprättande i särskilda delar eller särskild myndighets prövning av varje del, ligger det i sakens natur, att de förhållanden, som för landsbygden nödvändiggöra likformiga bestämmelser om valdistriktsindelning, icke föreligga beträffande valdistrikt och röstupptagningsställen i stad. Då vidare de lokala förhållandena i städerna äro synnerligen växlande, torde det knappast vara lämpligt att för dem likasom för landskommunerna föreskriva obligatorisk valdistriktsindelning vid viss folkmängd. Under sådant förhållande och då klagomål över uraktlåtenhet från magistratens sida att i angivna hänseende vidtaga erforderliga åtgärder icke

synas hava förekommit, anser jag, i likhet med de sakkunniga, att denna fråga kan överlämnas till självständig prövning av magistraten, som i egenskap av valförrättare har intresse av att icke alltför stor anhopning av röstande uppkommer i vallokalerna.

För att länsstyrelsens beslut om ändring i valdistriktsindelning på landet skall kunna tillämpas vid valen, fordras, framhålla de sakkunniga, att vederbörlig hänsyn till sagda beslut tagits redan vid röstlängdens uppgörande, så att denna upplagts efter de nya valdistrikten. Enligt uppgift från häradskrivarna begynna dessa röstlängders utskrivning redan vid årets början, så snart mantalslängderna föreligga färdiga. Härav följer, att beslut om ändring i valdistriktsindelning böra meddelas redan året innan det kan träda i tillämpning. Då vidare kommunalstämmas beslut angående kommuns indelning i valkretsar för fullmäktigval eller ändring i sådan valkretsindelning kan nödvändiggöra en ändring av kommunens valdistriktsindelning utöver den ändring, som direkt sker genom den nya valkretsindelningen, måste tydligen beslut om valkretsindelning för kommunalfullmäktigval fattas viss tid före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning, varvid även hänsyn måste tagas till besvärstiden. De sakkunniga hava för den skull föreslagit, att beslut angående valkretsindelning för kommunalfullmäktigval skall fattas senast den 31 oktober året före det, då beslutet skall första gången tillämpas.

Mot vad de sakkunniga i dessa delar föreslagit har jag ej funnit anledning till erinran.

§ Sammanförande av den kommunala och den politiska röstlängden.

De sakkunniga.

I sin utredning angående önskvärdheten och möjligheten av att sammanföra den kommunala och den politiska röstlängden till en handling uttala de sakkunniga bland annat följande:

»Efter den kommunala rösträttsreformen vid 1918 års urtima riksdag och de förändrade bestämmelser beträffande val till andra kammaren, som vid 1919 års lagtima riksdag antogs såsom vilande grundlagsförslag, komma — när dessa grundlagsförslag bliva slutligt lagfästade — villkoren för kommunal och politisk rösträtt att i det närmaste sammanfalla. Skillnaden blir allenast den, att för den senare alltjämt det s. k. värnpliktsstrecket — som är utan motsvarighet på det kommunala området — kommer att gälla, medan å andra sidan inom kommunerna, men ej vid valen till andra kammaren, ett modifierat utskyldsstreck bibehålles.

En naturlig konsekvens av att villkoren för den kommunala rösträtten sålunda närmat sig villkoren för den politiska har blivit, att den kommunala röstlängden numera upprättas i sammanhang med den politiska och under iaktta-

gande av samma förfarande och tidsbestämningar, som hittills gällt för sistnämnda längd. Liksom den politiska längden skall sålunda även den kommunala bygga på årets mantalslängd, och upprättandet skall i båda fallen ankomma å landsbygden på häradsskrivarne och i stad på magistraten (stadsstyrelsen) eller av densamma förordnade tjänstemän. Båda längderna upprättas före den 25 juni varje år och uppgiftsskyldigheten beträffande olika anledningar till förlorad rösträtt, såväl politisk som kommunal, åligger pastorsämbeten, domare och fattigvårdsstyrelsernas ordförande; uppgifter om förlust av politisk rösträtt på grund av försummad värnplikt lämnas av befälhavare för rullförings- och sjöruddföringsområden samt landsfiskaler och magistrater (poliskammare eller polisdomstol), medan uppgiftsskyldigheten i fråga om ej uppfyllda villkor beträffande utskyldstrecket för kommunal rösträtt åligger »vederbörande i kommunen». Det tillkommer slutligen på landet valnämnden och i stad magistraten att granska såväl den politiska som den kommunala röstlängden, och denna granskning skall (i stad såväl som på landet) ske för ett år i sänder; sedan längderna efter eventuellt anförda besvär väl fastställts till användning, skola de utan möjlighet till ändring annat än i visst undantagsfall gälla, till dess ny längd nästa år fastställts. De närmare föreskrifterna angående den kommunala röstlängdens upprättande, angående röstlängdsformulär m. m., äro meddelade i en särskild kungörelse av den 8 april 1919 (Svensk författningssamling nr 160), avfattad i enlighet med i kommunalagarna givna bestämmelser, medan motsvarande föreskrifter beträffande den politiska längden återfinnas i en kungörelse av den 26 november 1909 (svensk författningssamling nr 133), avfattad i enlighet med bestämmelser i lag om val till riksdagen i dess nuvarande lydelse.

Med hänsyn till ovan anförda förhållanden ligger det nära till hands att söka sammanföra de åtgärder av olika slag, som hava avseende på röstlängden för val till andra kammaren med de åtgärder av motsvarande slag, som hava avseende på den kommunala röstlängden, samt därmed låta upprättandet och den vidare behandlingen av de båda längderna ske på en gång och längderna utgöra delar av ett och samma dokument.

Under framhållande av de fördelar i övrigt, som en sådan sammanföring skulle erbjuda, förorda de sakkunniga, att densamma kommer till stånd, och hava i enlighet härmed uppgjort förslag till kungörelse angående röstlängds upprättande, avsedd att ersätta kungörelsen av den 8 april 1919 om upprättande av kommunal röstlängd och kungörelsen av den 26 november 1909 angående upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare.

Enligt nämnda förslag till kungörelse skola de sammanförda röstlängderna upprättas i två exemplar, av vilka det ena i regel skall användas vid samtliga representantval och vid förekommande behov tillhandahållas på landet av valnämndens ordförande och i stad av magistraten, samt det andra exemplaret i regel användas vid övriga avgöranden i den borgerliga och kyrkliga kommunen och tillhandahållas på landet av kom-

municipalstämman ordförande och i stad av magistraten. Kungörelseförslaget i fråga innehåller även vissa bestämmelser angående röstlängd för municipalsamhälle samt angående åtgärder för att villkoren för rösträtt å municipalstämma skola kunna tillämpas.

Under framhållande av att i kommunalförfattningarna inga föreskrifter förefinnas därom, att, då en kommun består av flera församlingar eller delar av församlingar, *röstlängden skall uppläggas i särskilda delar, en för varje församling*, hava de sakkunniga föreslagit införande av nödiga tilläggsbestämmelser i sådant avseende i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd.

Såsom en direkt följd av längdernas sammanföring hava de sakkunniga vidare föreslagit införande av sådan bestämmelse i vallagen, att, *om anmärkning framställes mot den ena av de sammanförda längderna* och anmärkningen angår sådant villkor för rösträtt, rörande vilket enahanda bestämmelser gälla för politisk och kommunal rösträtt, anmärkningen skall anses avse jämväl den andra längden.

En numera, efter det att röstlängden ej längre granskas och justeras å kommunalstämma, *omotiverad bestämmelse i § 33 i förordningen om kommunalstyrelse på landet* hava de sakkunniga föreslagit skola utgå.

I samband med frågan om sammanförande av de båda röstlängderna hava de sakkunniga till behandling upptagit vissa från häradskrivarehåll framförda spörsmål eller önskemål, avseende dels en *framflyttning av tidpunkten*, då röstlängderna skola föreligga färdiga från häradskrivarna, dels en *sammanföring av prästvallängden med de politiska och kommunala längderna*. Det sistnämnda kravet tillbakavisas av de sakkunniga såsom utförbart eller i varje fall förenat med väsentliga nackdelar. Men det förstnämnda kravet tillstyrkes i så måtto, att omförmälda tidpunkt skulle framflyttas med fem dagar, vilket skulle möjliggöras på sådant sätt, att tiden mellan sista dagen för röstlängdens avlämnande av röstlängdsuppräntaren och första dagen, då den skall vara för granskning framlagd, förkortas med två dagar, samt tiden för valnämndens eller magistratens behandling av inkomna anmärkningar med tre dagar. De sakkunniga förutsetta därvid, att häradskrivarna skola före den senast tillåtna dagen för röstlängds avlämnande avsända längderna till mera avlägset varande valnämnder med dåliga postförbindelser samt att kungörandet sker i tid, även om röstlängden ännu icke inkommit till valnämnden.

De sakkunniga erinra vidare i sitt betänkande om vissa oegentligheter i de nuvarande bestämmelserna om *rösträtt vid prästval*, sådana de föreligga i § 26 i lagen angående tillsättande av prästerliga tjänster, även-

som i bestämmelserna i § 59 i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

De sakkunniga hava även till behandling upptagit frågan om särskild ersättning av statsmedel åt röstlängdsupprättare och hava därvid kommit till den uppfattning, att sådan ersättning måhända bör tillerkännas häradsskrivarna i betraktande av dels den ökning i deras arbete, som uppstår genom röstlängdernas upprättande på föreslaget sätt, och dels även de i hög grad ökade kostnaderna för skrivbiträden som häradsskrivarna måste vidkännas. Storleken av den ersättning, som sålunda kan tänkas böra utgå till häradsskrivarna av statsmedel, lärer väl, framhålla de sakkunniga, åtminstone i viss mån vara beroende av de löneintäkter, varmed dessa tjänstemän i övrigt hava att räkna. I och för sig anse de sakkunniga emellertid, att det belopp, som före 1917 års lönereglering utgick till häradsskrivarna för upprättandet av röstlängd för val till andra kammaren, d. v. s. 50 öre för varje helt eller påbörjat uppslag, torde vara tillfyllest, detta med hänsyn till att det här icke är fråga om en ersättning för hela arbetet med den politiska längdens upprättande utan allenast för den ökning i hithörande arbete, som vållas av de nya reglerna för röstlängdernas uppläggande samt för ökningen av häradsskrivarnas utgifter för skrivbiträden. Den summa av statsmedel, som sålunda för röstlängdernas upprättande skulle årligen erfordras, hava de sakkunniga beräknat till i runt tal 75,000 kronor. Angående villkoren för ersättningens utgående till häradsskrivare samt angående sättet för ersättningens utbetalande, anse de sakkunniga böra gälla enahanda föreskrifter som tidigare i fråga om ersättning för upprättande av röstlängder för val till andra kammaren (jfr kungörelsen den 30 juni 1916, sv. förf.-saml. nr 250).

Önskvärdheten av att en sammanföring äger rum av den kommunala och den politiska röstlängden har framhållits av såväl omförmälda sakkunniga som de inom departementet efter den kommunala rösträttsreformen tillkallade sakkunniga för uppgörande av förslag till röstlängd vid kommunala val m. m.

Den arbetsbesparing, som en sådan sammanföring innebär i första hand för röstlängdsupprättarna men även för dem, som hava att meddela uppgifter till röstlängderna, och för de myndigheter, på vilka röstlängdernas granskning ankommer, torde utgöra tillräckligt motiv för att åtgärder vidtagas i berörda syfte. Även för de samhällsmedlemmar, som önska ändring i de för granskning framlagda längderna, skulle en dylik sammanföring vara av praktisk betydelse. Vid framställande av anmärkning mot

Departements-
chefen.

de olika längderna skulle nämligen icke behöva anlitas två samtidiga, men likväl formellt helt åtskilda förfaringssätt angående i allt väsentligt samma sak, utan hithörande åtgärder i realiteten kunna hänföra sig till en enda procedur. Även den minskning i kostnaderna för formulär till röstlängd och därmed sammanhängande handlingar, som en dylik anordning skulle innebära, talar för densamma. Då vidare sammanföringen av röstlängderna, såsom jag i det följande skall påvisa, erbjuder vissa andra fördelar och icke är förenad med några som helst olägenheter eller erfordrar några mera betydande ändringar i nu gällande lagar och föreskrifter, får jag sålunda tillstyrka vad de sakkunniga i sagda syfte föreslagit.

En sådan sammanföring förutsätter, såsom de sakkunniga framhålla, i och för sig ingen ändring av vare sig lagen om val till riksdagen eller kommunallagarna, dock att, såsom de sakkunniga föreslagit, till förstnämnda lag synes böra fogas ett tillägg av innehåll att, om anmärkning framställles mot den ena av de sammanförda längderna och anmärkningen angår sådant villkor för rösträtt, rörande vilket enahanda bestämmelser gälla för politisk och kommunal rösträtt, anmärkningen skall anses avse jämväl den andra längden. Enligt vallagens § 26 (framdeles § 38) ankommer det nämligen på Konungen att i avseende på den politiska röstlängdens upprättande meddela närmare föreskrifter, och enligt § 14 mom. 1 av förordningen om kommunalstyrelse på landet, § 13 mom. 2 av förordningen om kommunalstyrelse i stad samt § 5 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm har Kungl. Maj:t samma befogenhet i fråga om den kommunala längdens upprättande. Det är i enlighet med denna befogenhet, som Kungl. Maj:t i kungörelser av den 26 november 1909 och den 8 april 1919 utfärdat föreskrifter om de båda längdernas upprättande samt den i avseende härå vissa myndigheter åliggande uppgiftsskyldigheten. De båda längdernas sammanföring innebär intet upphävande av vallagens och kommunallagarnas bestämmelser, att en röstlängd för val till andra kammaren och en kommunal röstlängd skola upprättas; de finnas båda ehuru sammanförda på ett och samma papper. Sammanföringen i fråga skulle sålunda, fränsett förberörda oväsentliga ändring av vallagen, komma till uttryck allenast i en av Kungl. Maj:t utfärdad *kungörelse* angående upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare och av kommunal röstlängd, vilken kungörelse skulle ersätta ovan omnämnda kungörelser.

Det av de sakkunniga framlagda förslaget till sådan kungörelse med åtföljande blankettformulär har ej undergått slutlig granskning i veder-

börande departement, men synes förslaget i huvudsak ej giva anledning till erinran.

Ur innehållet i detta kungörelseförslag torde här böra omnämnas en däri intagen bestämmelse, som avser *röstlängdens uppläggande i tvenne exemplar*. För bedömande av detta spørsmål vill jag i anslutning till de sakkunniga till en början erinra om en skrivelse (nr 74) av 1914 års senare riksdag, i vilken anhålles, att Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida icke sådana ändringar kunna vidtagas i gällande bestämmelser, att rösträttens utövning möjliggöres i fall, då röstlängd till andra kammaren förkommit, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna riksdagsskrivelse var framkallad av en framställning från konstitutionsutskottet, som vid behandlingen av en i första kammaren väckt motion (nr 50) angående åtgärder till tryggnad av deras rösträtt, som utan eget förvällande ej blivit upptagna i röstlängden, fäst uppmärksamheten på att under det år 1914 förrättade andrakammarvalet en hel kommuns valmän gått miste om utövningen av sin rösträtt på den grund, att den för kommunen gällande röstlängden genom eldsvåda förkommit.

I likhet med riksdagen och de sakkunniga anser jag, att åtgärder böra vidtagas för att förhindra, att röstberättigade genom att röstlängden förkommit bliva urståndsatta att utöva sin rösträtt, samt att den säkraste utvägen i sådant syfte är, att varje röstlängd städse upprättades i två exemplar, som förvarades å var sitt ställe.

Itågkommas bör även, att före den kommunala rösträttsreformen, enligt § 14 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, den kommunala röstlängden skulle upprättas i två exemplar, av vilka det ena skulle i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras. Denna föreskrift torde visserligen i första hand hava betingats av det tillvägagångssätt, som då tillämpades vid längdens granskning och justering, och torde för övrigt ej alltid hava följts, men förefintligheten av föreskriften i fråga torde nog också utgöra ett uttryck för att man, även vad den kommunala längden angår, ansett sig hava behov av ett duplettexemplar att användas, då det andra exemplaret förkommit. För städerna har sagnats föreskrift, att den kommunala längden skulle upprättas i två exemplar, men i vissa städer, särskilt sådana, som bestå av flera församlingar, har det varit vanligt, att röstlängden upprättats i två exemplar, av vilka det ena tillställts städernas kyrkoherdar att av dem användas å respektive kyrkostämmor.

Om sålunda ett behov av röstlängdens uppläggande i tvenne exemplar allmänt eller åtminstone i vissa fall ansetts vara för handen, redan

då den politiska och den kommunala längden utgjort skilda handlingar, så torde, på sätt de sakkunniga framhållit, efter dessa längders sammanförande i en handling kravet på duplettexemplar icke kunna tillbakavisas.

Upprättas de sammanförda längderna i tvenne exemplar, fyllas härigenom kraven på duplettexemplar både vad angår den politiska och den kommunala längden. Skulle längderna alltjämt upprättas var för sig, skulle för sagda kravs fyllande tydligen fordras, att ej mindre än fyra röstlängdsexemplar, två av vardera längden, utskrevos. Även med hänsyn härtill innebär sålunda den politiska och den kommunala längdens sammanförande till en handling en stor fördel; behovet av duplettexemplar fylles, utan att arbetet för röstlängdsupprättaren blir avsevärt större än det är, då längderna upprättas i allenast ett exemplar vardera. De sakkunniga hava i detta sammanhang framhållit fördelen av att röstlängdernas bostads-, namn- och yrkeskolumner utskrivs å skrivmaskin, varigenom duplettexemplar kan erhållas utan att arbetet i väsentlig mån ökas.

De sakkunnigas ovan anförda förslag till *tilläggsbestämmelser i kyrkostämmoförordningen* i avsikt att giva stöd åt en i berörda kungörelseförslag upptagen föreskrift om att, då en kommun består av flera församlingar eller delar av församlingar, röstlängden skall uppläggas i särskilda delar, en för varje församling, anser jag befogad, och får sålunda tillstyrka detta förslag. Detsamma gäller den av de sakkunniga ifrågasatta *föreskriften i vallagen, att anmärkning, som framställes mot den ena av de sammanförda längderna, skall anses avse även den andra längden* ävensom den föreslagna *ändringen av § 33 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.*

Av vad de sakkunniga anført torde framgå, att en sammanföring av *prästvallängden* med den politiska och kommunala längden ej lämpligen bör äga rum, och kan jag beträffande motiveringen i hithörande delar åtnöja mig med en hänvisning till betänkandet (sid. 93 och 94).

Mot de sakkunnigas förslag i fråga om *framflyttning av tiden för röstlängdens avlämnande* från häradsskrivare synes mig någon anmärkning ej kunna göras, utan tillstyrker jag de ifrågasatta bestämmelserna.

Av de sakkunniga gjorda erinringar beträffande erforderliga ändringar i *lagen angående tillsättande av prästerliga tjänster* ävensom i *lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landsbygden* äro redan beaktade genom till innevarande riksdag framlagda propositioner.

Vad slutligen angår frågan om *särskild ersättning av statsmedel till röstlängdsupprättaren*, torde det icke vara nödigt att för närvarande här-

utinnan göra något bestämt uttalande, utan torde denna fråga kunna tills vidare bero.

De uppgjorda förslagen till författningsändringar.

De sakkunniga ävensom reservanterna herrar Lyberg och Magnusson hava i överensstämmelse med de av dem gjorda uttalanden uppgjort förslag till ändringar i hithörande författningar. Reservanterna hava även framlagt förslag till lag om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid vissa kommunala val samt om behandling av valsedelsförsändelse. Till reservationen har fogats en speciell motivering till de av reservanterna avgivna lagförslagen i de delar, där de avvika från sakkunnigmajoritetens förslag.

De nu framlagda lagförslagen, av vilka förslagen till ändringar i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd ävensom om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm tillkommit efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet och förslagen till ändringar i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1919 ävensom i den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna lagen om val till riksdagen efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet, ansluta sig på de flesta punkter till de sakkunnigas förslag eller, i de delar som avse röstning utan personlig inställelse vid de kommunala representantvalen, till sagda reservanters förslag. Nämnvärda avvikelser härifrån hava föranletts allenast av vad jag förut anfört om lämpligheten av en modifikation beträffande Stockholm av bestämmelsen rörande de vid stadsfullmäktigval avgivna valkuvertens förvaring intill sammanräkningen. I övrigt torde jag i det stora hela kunna inskränka mig till att hänvisa till dels de sakkunnigas motivering (sid. 58, 59, 79, 80, 83, 84, 90, 97 och 99), dels reservanternas speciella motivering (sid. 181 o. ff.), och i detta sammanhang uttala min anslutning till de sakkunnigas yttrande om önskvärdheten att framdeles samtliga bestämmelser angående de kommunala representantvalen utbrytas ur kommunallagarna och sammanföras till en gemensam kommunal vallag, i vilken skulle ingå jämväl den nu föreslagna lagen om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid vissa kommunala val samt om behandling av valsedelsförsändelse.

Endast beträffande en av mig företagen ändring i kodifieringen av bestämmelserna vidkommande 1909 års vallag och den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna vallagen torde några ord böra nämnas. De sakkunniga hava beträffande hithörande bestämmelser förfarit så, att de

samt och synnerligen införts i förslag till lag om ändring av 1909 års vallag, som försetts med en övergångsbestämmelse, gående ut på att genom den föreslagna lagen ändring skulle ske i motsvarande delar i den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen. Detta i och för sig ur lagteknisk synpunkt mindre lämpliga förfaringsätt har syntts mig så mycket mindre böra godtagas, som flertalet av de föreslagna bestämmelserna skola träda i kraft, först sedan det vilande grundlagsförslaget angående den utvidgade politiska rösträtten, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat, d. v. s. vid den tidpunkt, då den gamla vallagen skulle ersättas med den nya. Jag har i stället i de nu framlagda lagförslagen i den gamla vallagen infört allenast bestämmelserna om valdistriktsindelning, som föreslagits skola träda i kraft den 1 oktober 1920, samt låtit såväl dessa bestämmelser som övriga angående hithörande lagar ingå i ett upprättat förslag till ändring i den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna vallagen.

Utöver de ändringar och tillägg, vilka här berörts, hava i de av de sakkunniga eller reservanterna uppgjorda lagförslagen vid överarbetning inom departementet företagits en del jämkningar av väsentligen allenast redaktionell natur, för vilka icke behöva särskilt redogöras.»

Departementschefen uppläste härefter ifrågavarande förslag till

1:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862,

2:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862,

3:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862,

4:o) lag om ändrad lydelse av § 6 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862,

5:o) lag om ändrad lydelse av § 6 i förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863,

6:o) lag om ändrad lydelse av §§ 5 och 12 i förordningen om lands-
ting den 21 mars 1862,

7:o) lag om ändrad lydelse av 7 § 2 mom. i lagen om fattigvården
den 14 juni 1918,

8:o) lag om ändrad lydelse av §§ 19 och 20 i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909,

9:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen och

10:o) lag om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valför-

rättare avgiva valsedel vid vissa kommunala val samt om behandling av valsedelsförsändelse, ävensom

förslag till kungörelse angående upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare och av kommunal röstlängd, samt den i avseende härå vissa myndigheter åliggande uppgiftsskyldighet m. m.,

samt hemställde, att lagförslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande samt att förslaget till kungörelse måtte få såsom bilaga åtfölja propositionen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.

*Bilaga.***Förslag**

till

Kungl. Maj:ts kungörelse

angående upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare och av kommunal röstlängd, samt den i avseende härå vissa myndigheter åliggande uppgiftsskyldighet m. m.

§ 1.

Röstlängd för val till riksdagens andra kammare och kommunal röstlängd sammanföras för varje valdistrikt och upprättas i två exemplar på landet och i stad, där magistrat ej finnes, av vederbörande häradsskrivare och i annan stad av magistraten, eller, där särskilda tjänstemän äro förordnade för debitering av utskylderna till kronan, av dessa under magistratens inseende.

Är valdistrikt på landet uppdelat i flera församlingar, skall längden uppläggas i särskilda delar, en för varje församling.

Tillhör valdistrikt eller församling på landet mer än ett fögderi, skall röstlängden upprättas av de olika häradsskrivarna gemensamt.

§ 2.

När mantalslängden för året blivit justerad, skola efter denna längd i röstlängden för varje valdistrikt eller församling upptagas alla där mantalsskrivna män och kvinnor, vilka uppnått eller under kalenderåret uppnå en ålder av tjugutre år.

§ 3.

1. Det åligger, där ej nedan annorlunda stadgas, pastor att årligen å blankett enligt formulär nr 1 meddela uppgift å de män och kvinnor

inom församlingen, vilka uppnått eller under kalenderåret uppnå en ålder av tjugutre år och

a) den 10 juni på grund av ådömd straffpåföljd äro obehöriga att avgiva röst vid riksdagsmannaval eller deltaga i kommunalstämmas eller allmän rådstugas överläggningar och beslut;

b) enligt upplysning, inkommen under tiden från mantalslängdens granskning till och med den 10 juni, blivit svenska medborgare;

c) den 10 juni äro främmande trosbekännare eller före nämnda dag anmält utträde ur svenska kyrkan.

Om i nu nämnda hänseenden icke något är att meddela, skall anmälan härom göras å uppgiftsblankett.

Uppgift eller anmälan, som nu är sagd, upprättas särskilt för varje valdistrikt och skall senast den 12 juni avsändas eller avlämnas till röstlängdsupprättaren i orten.

Underlåter pastor att å stadgad tid tillställa röstlängdsupprättaren uppgiftsblankett, som ovan sägs, skall denne genast därom göra anmälan hos länsstyrelsen, som har att giva förständigande om skyndsamt fullgörande av uppgiftsskyldigheten.

2. I Stockholm och Göteborg har pastor att meddela allenast de uppgifter, som under a) och c) här ovan avses. Skyldigheten att meddela den under b) omförmälda uppgift tillkommer i Stockholm rotemännen och i Göteborg mantalskontoret. Uppgiften skall i dessa städer avse tiden från mantalslängdens avlämnande till och med den 10 juni samt avfattas enligt formulär, som fastställas i Stockholm av överståthållarämbetet och i Göteborg av magistraten.

§ 4.

Av domaren på landet och rådhusrätten i stad skall årligen å blankett enligt formulär nr 2 meddelas uppgift å varje man eller kvinna, vilken uppnått eller under kalenderåret uppnår en ålder av tjugutre år och den 10 juni står under förmynderskap, därå vårdnaden tillkommer härads- eller rådhusrätten, eller är försatt i konkurs, som är anhängig vid rätten.

Uppgift, som nu är sagd, upprättas särskilt för varje kommun, där, enligt sist inkommen anmälan, omyndig förklarad eller konkursgäldenär är boende, och skall senast den 12 juni avsändas eller avlämnas till röstlängdsupprättaren för kommunen.

I fråga om skyldighet att meddela uppgift rörande omyndigförklarad frälseman skall, där förmynderskapet står under hovrätts vårdnad, vad

här ovan är stadgat i tillämpliga delar gälla för vederbörande tjänsteman i hovrätten.

§ 5.

1. I varje kommun, utom Stockholm och Göteborg, åligger det fattigvårdsstyrelsen att årligen å blankett enligt formulär nr 3 meddela uppgift, upptagande varje man eller kvinna, vilken uppnått eller under kalenderåret uppnår en ålder av tjugutre år och den 10 juni är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning.

Om i nu angivet hänseende icke något är att meddela, skall anmälan härom göras å uppgiftsblankett.

Uppgift, som nu är sagd, upprättas särskilt för varje valdistrikt, och skall senast den 12 juni avsändas eller avlämnas till röstlängdsupprättaren i orten.

Underlåter fattigvårdsstyrelse att å stadgad tid tillställa röstlängdsupprättaren uppgiftsblankett, som ovan sägs, skall denne genast härom göra anmälan hos länsstyrelsen, som har att giva förständigande om skyndsamt fullgörande av uppgiftsskyldigheten.

2. Det tillkommer i Stockholm överståthållarämbetet och i Göteborg magistraten att, under iakttagande, i den mån det kan ske, av vad i mom. 1 är stadgat, utfärda de särskilda föreskrifter och upprätta det formulär, som erfordras för meddelande till stadens röstlängdsupprättare av de upplysningar, som i mom. 1 avses.

§ 6.

1. Befälhavare för rullförings- eller sjöruddföringsområde åligger att årligen meddela uppgift å varje inom området rullförd värnpliktig, vilken uppnått eller under kalenderåret uppnår en ålder av tjugutre år men, till följd av försummelse mot de i fråga om värnplikten givna föreskrifter, den 10 juni icke eller endast delvis fullgjort de värnpliktsövningar, som enligt samma föreskrifter ålegat honom intill utgången av sistförflutna kalenderåret.

Uppgift, som ovan sägs, upprättas enligt formulär nr 4 särskilt för varje församling, där värnpliktig är kyrkobokförd, och skall senast den 12 juni avsändas eller avlämnas till vederbörande röstlängdsupprättare inom området.

2. Å landet ävensom i stad, där magistrat ej finnes, åligger det landsfiskalen att årligen med ledning av bötesliggaren och därtill hörande handlingar, sådana de föreligga den 10 juni, meddela uppgift å varje värn-

pliktig, vilken uppnått eller under kalenderåret uppnår en ålder av tjugutre år och enligt bötespåföring, mot vilken invändning ej blivit gjord eller genom ingivande av bevis vederbörligen fullföljd eller som av Konungens befallningshavande fastställts, nästföregående år förfallolöst uteblivit från inskrivningsförrättning; börande i uppgiften angivas den värnpliktiges hemvist, fullständiga namn och yrke eller titel samt födelseår.

I Stockholm åligger det polisdomstolen och i annan stad, här magistrat finnes, magistraten eller, om särskild tjänsteman finnes förordnad att ombesörja indrivning och redovisning av böter, denne under magistratens inseende och ansvar att med ledning av de hos dem tillgängliga handlingar angående bötesredovisningen meddela enahanda uppgift.

Uppgift, som nu är sagd, skall upprättas särskilt för varje valdistrikt, där försumlig inskrivningsskyldig har sitt hemvist, och senast den 12 juni avsändas eller avlämnas till röstlängdsupprättaren i orten.

§ 7.

Det åligger den inom kommunen, som har att uppbära eller bokföra kommunalskatten att årligen å blankett enligt formulär nr 5 meddela uppgift å de män och kvinnor inom kommunen, vilka uppnått eller under kalenderåret uppnå en ålder av tjugutre år och den 10 juni i avseende å dem påförda utskylder till kommunen, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häfta för utskylder för flera än två av dessa år. Motsvarande skyldighet i fråga om utskylder till municipalsamhälle åligger den inom municipalsamhället, som har att uppbära eller bokföra municipalskatten.

Om i nu nämnda hänseende icke något är att meddela, skall anmälan härom göras å uppgiftsblankett.

Uppgift eller anmälan, som nu är sagd skall upprättas särskilt för varje valdistrikt och senast den 12 juni avsändas eller avlämnas till röstlängdsupprättaren i orten.

Underlåter vederbörande i kommunen att å stadgad tid tillställa röstlängdsupprättaren uppgiftsblankett, som ovan sägs, skall denna genast härom göra anmälan hos länsstyrelsen, som har att giva förständigande om skyndsamt fullgörande av uppgiftsskyldigheten.

§ 8.

Det åligger röstlängdsupprättaren att, allt efter som de i §§ 3—7 omnämnda uppgifter inkomma, i röstlängd göra anteckningar, som därav föränledas.

Upptager uppgift någon, som icke är mantalsskriven inom röstlängdsupprättarens tjänstgöringsområde, har röstlängdsupprättaren att ofördröjligen verkställa utdrag av uppgiften i vad nämnda person angår samt tillställa detta utdrag röstlängdsupprättaren för den ort, där den ifrågasvarande personen är eller på grund av uppgiftens innehåll kan antagas vara mantalsskriven.

§ 9.

Röstlängd upprättas i enlighet med bifogade formulär nr 6, och skall därvid iakttagas,

att fullständiga namn ävensom yrke eller titel och födelseår utsättas,

att vederbörandes kön ävensom hans rätt att deltaga i val till riksdagens andra kammare, i kommunala överläggningar och beslut i allmänhet eller jämväl vid landstingsmannaval eller utseende av elektor för val till riksdagens första kammare angives genom instreckning i särskilda kolumner,

att, då en person under det kalenderår, längden upprättas, uppnått eller uppnår en ålder av tjugutre år eller av tjugusju år och sålunda först nästpåföljande kalenderår erhåller rösträtt vid val till andra kammaren och kommunal rösträtt i allmänhet eller rösträtt vid landstingsmannaval eller vid utseende av elektor för val till riksdagens första kammare, detta särskilt angives i längden,

att anteckning i kol. 10 rörande »övriga hinder» för rösträtt sker, med undantag för utländskt medborgarskap, genom angivande av den del av § 16 i riksdagsordningen, däri hindret beröres,

att, därest en person i enlighet med § 4 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd eller § 4 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm saknar rösträtt å kyrkostämman på grund av att han är främmande trosbekännare eller anmält utträde ur svenska kyrkan, därom göres anteckning i längden, samt

att, därest en person på grund av att han i avseende å honom påförda utskylder till municipalsamhälle, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häftar för utskylder för flera än två av dessa år, därom göres anteckning i längden.

§ 10.

Senast den 30 juni skall röstlängd vara avsänd eller avlämnad på landet till ordföranden i valnämnden och i stad till magistraten, där denne ej själv verkställt upprättandet, eller till stadsstyrelsen, och skola vid varje

särskild längd fogas de från myndigheterna inkomna uppgifter, som avse samma längd, eller, där uppgifter omfatta två eller flera valdistrikt på landet, av röstlängdsupprättaren bestyrkta utdrag av handlingen.

§ 11.

Kungörelse om röstlängds framläggande till granskning ävensom underrättelser från valnämndens ordförande eller magistraten till sådana i röstlängd upptagna, som däri icke antecknats såsom röstberättigade, samt till dem, mot vilkas rösträtt anmärkning framställts, skola avfattas enligt bilagda formulär 7—9.

§ 12.

Har anmärkning framställts mot den ena av de sammanförda röstlängderna och angår anmärkningen sådant villkor för rösträtt, rörande vilket enahanda bestämmelser gälla för politisk och kommunal rösträtt, anses anmärkningen avse jämväl den andra längden.

§ 13.

Införandet i röstlängd av de rättelser, som föranledas av de övergjorda anmärkningar av valmyndigheten, valnämnden eller magistraten avkunnade beslut, bör ske med rött bläck; och bör valmyndigheten härvid i korthet anteckna skälet till ändring samt tillika ange anmärkningsskriftens nummer.

§ 14.

De två exemplaren av de sammanförda röstlängderna skola förvaras på säkert ställe i skilda byggnader.

Det ena exemplaret bör i regel användas vid val till riksdagens andra kammare samt vid val av landstingsmän — eller elektorerna för val till riksdagens första kammare — och vid förekommande behov tillhandahållas på landet av valnämndens ordförande och i stad av magistraten.

Det andra exemplaret bör i regel användas vid övriga avgöranden i den borgerliga och den kyrkliga kommunen och vid behov tillhandahållas på landet av kommunalstämmans ordförande och i stad av magistraten.

Möter svårighet för municipalsamhälle att för municipalstämma erhålla tillgång till ettdera av de två exemplaren, äger samhället att på egen bekostnad förskaffa sig avskrift av röstlängden i erforderliga delar.

§ 15.

Blanketter till de formulär, som i denna kungörelse omförmälas, skola tillhandahållas vederbörande av länsstyrelserna.

§ 16.

Till häradsskrivare skall utöver vad av statsmedel kan komma att utgå för röstlängds upprättande erläggas en avgift av en krona för varje helt eller påbörjat uppslag om minst femton rader, vilken avgift det åligger kommunen att gälda.

Denna kungörelse träder i kraft . . . . .

Genom denna kungörelse upphäves kungörelsen den 26 november 1909 om upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare m. m. (n:r 133) ävensom kungörelsen den 8 april 1919 om upprättande av kommunal röstlängd m. m. (n:r 160).

Formulär nr 1.

Uppgift för år 19.....

å de män och kvinnor inom ..... församling
 ..... valdistrikt, vilka uppnått eller under kalenderåret
 uppnå en ålder av 23 år och

a) den 10 juni på grund av ådömd straffpåföljd äro obehöriga att avgiva röst vid riksdagsmannaval eller deltaga i kommunalstämmas eller allmän rådstugas överläggningar och beslut.¹

Bostad i församlingen vid senaste mantalsskrivning	Namn och yrke eller titel	Födelse- år	För den, vilken inflyttat under året, uppgives här församling och län eller stad, varifrån inflyttningen skett

b) enligt upplysning, inkommen under tiden från mantalslängdens granskning till och med den 10 juni, blivit svenska medborgare.

Bostad i församlingen vid senaste mantalsskrivning	Namn och yrke eller titel	Födelse- år	För den, vilken inflyttat under året, uppgives här församling och län eller stad, varifrån inflyttningen skett

¹ Här upptagas även de män och kvinnor av ifrågakommande kategori, vilka för året varit kyrkoskrivna i församlingen men före den 10 juni nttagit flyttningsbetyg.

Vänd!

c) den 10 juni äro främmande trosbekännare eller före nämnda dag anmält sitt utträde ur svenska kyrkan.¹

Bostad i församlingen vid senaste mantals-skrivning	Namn och yrke eller titel	Födelse- år	Främmande religions-bekännare ²	Anmält utträde ur svenska kyrkan ²	För den, vilken inflyttat under året, uppgives här församling och län eller stad, varifrån inflyttningen skett

Rätt uppgivet enligt församlingsboken, betygar

.....
pastor.

¹ Här upptagas även de män och kvinnor av ifrågavarande kategori, vilka för året varit kyrkskrivna i församlingen men före den 10 juni uttagit flyttningsbetyg.

² Dessa kolumner ifyllas med streck (/).

Anmärkingar: 1:o) Förestående uppgift avsändes eller avlämnas årligen senast den 12 juni till röstlängdsupprättaren i orten, d. v. s. på landet och i stad, där magistrat ej finnes, härads-skrivaren och i annan stad magistraten eller de tjänstemän, som verkställa debitering av utskylderna till kronan.

2:o) Om i ovan angivna hänseenden icke något är att anteckna, skall uppgiftsblankett, försedd med upplysning härom, ändå avsändas eller avlämnas å förenämnda tid.

3:o) Om inom församlingen finnes mer än ett valdistrikt, skall uppgiften uppdelas å särskilda blanketter, en för varje distrikt.

Formulär nr 2.

Uppgift för år 19.....

å de män och kvinnor inom ..... kommun,
vilka uppnått eller under kalenderåret uppnå en ålder av 23 år och
den 10 juni

a) stå under förmynderskap, därå vårdnaden tillkommer .....

Hemvist i kommunen enligt sist inkomna anmälan	Namn och yrke eller titel	Födelse- år	För den, vilken enligt sist in- komna anmälan bytt hemvist, uppgives här det gamla hemvistet

Vänd!

b) äro vid ..... rätt försatta i konkurstillstånd.¹

Hemvist i kommunen enligt sist inkomna anmälan	Namn och yrke eller titel	Födelse- år	För den, vilken enligt sist inkomna anmälan bytt hemvist, uppgives här det gamla hemvistet

.....
 .....
 (Underskrift.)

¹ Här upptages även hustru, som på grund av att mannen är försatt i konkurs jämväl är i konkurstillstånd.

Anmärkning: Förestående uppgift upprättas årligen särskilt för varje kommun och avsändes eller avlämnas senast den 12 juni till röstlängdsupprättaren för kommunen, d. v. s. på landet och i stad, där magistrat ej finnes, häradskrivaren och i annan stad magistraten eller de tjänstemän, som verkställa debitering av utskylderna till kronan.

Formulär nr 3.

Uppgift för år 19.....

Å de män och kvinnor inom ..... kommun
 ..... valdistrikt, vilka uppnått eller under kalenderåret
 uppnå en ålder av 23 år och den 10 juni äro av allmänna fattigvården om-
 häändertagna för varaktig försörjning.

Bostad i kommunen vid senaste mantalsskrivning	Namn och yrke eller titel	Födelse- år	För den, vilken inflyttat under året, uppgives här kommun och hemvist, varest han är för året mantalsskriven

Vänd!

Bostad i kommunen vid senaste mantalskrivning	Namn och yrke eller titel	Födelse- år	För den, vilken inflyttat under året, uppgives här kommun och hemvist, varest han är för året mantalskriven

Rätt uppgivet, betygar å fattigvårdsstyrelsens vägnar

Styrelsens ordförande. /

Anmärkingar: 1:o Förestående uppgift avsändes eller avlämnas årligen senast den 12 juni till röstlängdsupprättaren i orten, d. v. s. på landet och i stad, där magistrat ej finnes, häradskrivaren och i annan stad magistraten eller de tjänstemän, som verkställa debitering av utskylder till kronan.
2:o Om i ovan angivet hänseende icke något är att anteckna, skall uppgiftsblankett, försedd med upplysning härom, ändå avsändas eller avlämnas å förenämnda tid.
3:o Om inom kommunen finnes mer än ett valdistrikt, skall uppgiften uppdelas å särskilda blanketter, en för varje distrikt.

Formulär nr 4.

Uppgift för år 19.....

å de värnpliktiga inom ..... församling av
 ..... fögderi ..... stad, vilka uppnått
 eller under kalenderåret uppnå en ålder av 23 år men, till följd av försum-
 melse mot de i fråga om värnplikten givna föreskrifter, den 10 juni icke
 eller endast delvis fullgjort de värnpliktsövningar, som enligt samma före-
 skrifter ålegat dem intill utgången av sistförflutna kalenderåret.

Bostad i försam- lingen vid senaste mantalsskrivning	Födelse- år	Inskriv- nings- nummer	Namn och yrke eller titel	Återstående tjänst- görings- skyldighet	Hemvist vid årets början med angivande av försam- ling och län eller stad, om detta sedermera blivit ombytt

Vänd!

Bostad i församlingen vid senaste mantalsskrivning	Födelse- år	Inskrivnings- nummer	Namn och yrke eller titel	Återstående tjänstgörings- skyldighet	Henvist vid årets början med angivande av församling och län eller stad, om detta sedermera blivit ombytt

Anmärkning: Förestående uppgift avsändes eller avlämnas årligen senast den 12 juni till röstlängdsupprättaren i orten, d. v. s. på landet och i stad, där magistrat ej finnes, häradsskrivaren och i annan stad magistraten eller de tjänstemän, som verkställa debitering av utskylder till kronan.

Formulär nr 5.

Uppgift för år 19.....

Å de män och kvinnor inom ..... kommun
 ..... valdistrikt, vilka uppnått eller under kalenderåret
 uppnå en ålder av 23 år och den 10 juni i avseende å dem påförda utskylder
 till kommunen, vilka förfallit till betalning under kalenderåren 19..., 19...
 och 19..., häfta för utskylder för flera än två av dessa år.¹

Bostad i kommunen vid senaste mantalsskrivning	Namn och yrke eller titel

¹ Här upptagas även de män och kvinnor av ifrågavarande kategori, vilka för året varit mantalsskrivna i kommunen men före den 10 juni uttagit flyttningsbetyg.

Anmärkning: I denna uppgift skall upptagas allenast sådan man eller kvinna, som beträffande samtliga tre sisiförflutna kalenderåren häftar för honom eller henne påförda utskylder till kommunen, vilka förfallit till betalning under nämnda år.

Vänd!

Bostad i kommunen vid senaste mantalskrivning	Namn och yrke eller titel

(Underskrift.)

- Anmärkingar:* 1:o Förestående uppgift avsändes eller avlämnas årligen senast den 12 juni till röstlängdsupprättaren i orten d. v. s. på landet och i stad där magistrat ej finnes, häradskrivaren och i annan stad magistraten eller de tjänstemän, som verkställa debitering av utskylder till kronan.
- 2:o Om i ovan angivet hänseende icke något är att anteckna, skall uppgiftsblanketten, försedd med upplysning härom, ändå avsändas eller avlämnas å förenämnda tid.
- 3:o Om inom kommunen finnes mer än ett valdistrikt, skall uppgiften uppdelas å särskilda blanketter, en för varje distrikt.

Formulär nr 6
för landsbygd.*)

Röstlängd för val till riksdagens andra kammare

ävensom

kommunal röstlängd

för ..... valdistrikt

..... kommun

upprättade år 19.....

Anmärkningar beträffande formulärets ifyllande:

1. Att en person under det kalenderår längden upprättas uppnått eller uppnår en ålder av 23 år eller av 27 år och sålunda först nästpåföljande kalenderår erhåller i förra fallet rösträtt vid val till riksdagens andra kammare och kommunal rösträtt i allmänhet, i senare fallet rösträtt vid landstingsmannaval, anges genom anteckning i kol. 23.

2. Anteckning i kol. 10 rörande »övriga hinder» för rösträtt sker, med undantag för utländskt medborgarskap, genom angivande av den del av § 16 i riksdagsordningen, däri hindret beröres.

3. Kol. 13, 14, 17, 18, 21 och 22 komma till användning allenast under år, då där angivna val äga rum.

4. Om person på grund av att han är främmande trosbekännare eller på grund av att han anmält utträde ur svenska kyrkan, i enlighet med § 4 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, saknar rösträtt i kyrkostämma, göres därom anteckning i kol. 23.

5. Om person på grund av att han i avseende å honom påförda utskylder till municipalsamhälle, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häftar för utskylder för flera än två av dessa år, saknar rösträtt å municipalstämma, göres därom anteckning i kol. 23.

*) För städer i allmänhet samt för städer, som ej deltaga i landsting, användas enahanda formulär, dock med andra rubriker i kol. 1, 2, 15—18 samt, vad angår sistnämnda städer, jämväl i kol. 19—22.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hemmans eller lägenhets		P e r s o n e n s						Hinder för rösträtt	
n a m n	nummer	yrke eller titel	n a m n	födelseår	k ö n		Riksdagsordningen § 16 d)	Förordning om kommunalstyrelse på landet § 8 d)	Övriga hinder
					m.	kv.			
Alby	1	Major	Falk, Karl Henrik	66	1				
			h. Helena Maria	71		1			
		Student	Falk, Nils Henrik	95	1				
		Seminarieelev	Falk, Johanna	98		1			
		Tjänarinna	Karlsson, Josefina Kristina	93		1			
		Betjänt	Andersson, Erik Vilhelm	96	1				
Ekudden		Torpäve	Ersson, Anders Emil	82	1				
			h. Anna Maria	86		1			
Loviseberg		Verkmästare	Schultze, Herman	83	1				Tysk undersäte
Huddinge	2	Hem.äg.	Bergman, Johan Peter	72	1				
		Hushållerska	Svensson, Hilma Maria	84		1			
		Statdräng	Berggren, Oskar Amandus	66	1				§ 16 b)
			d. Berggren, Johanna	94		1			
Nacka	3	Arrendator	Dahlgren, Axel	68	1				
			s. Dahlgren, Johan Vilhelm	95	1		1		
Eka		f. Båtsman	Silfversvan Sven	52	1				§ 16 c)
			<u>Utan stadigt hemvist</u>						
Ornö	6	Sjöman	Nilsson, Nils	62	1				
		Murare	Gustafsson, Gustaf	63	1			1	
				Summa					

Upprättad i N. N. fögderis häradskrivarkontor den juni 19 21

Albert Renström.

Anmärkning: Avståndet mellan raderna må ej understiga 2 cm.

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Andrakammarval				Kommunalfullmäktig- val och kommunala avgöranden i allmänhet				Landstingsmannaval				A n m ä r k n i n g a r
Är röst- berättigad		Har utövat rösträtt		Är röst- berättigad		Har utövat rösträtt vid kommunal- fullmäktig- val		Är röst- berättigad		Har utövat rösträtt		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1				1				1				
	1				1				1			
1				1								
	1				1							Rösträtt först 1922
	1				1				1			
1				1								Ej rösträtt å kyrkostämma
1				1				1				Ej rösträtt å municipalstämma
	1				1				1			
1				1				1				
	1				1				1			Rösträtt vid landstingsmannaval först 1922
1				1				1				
				1								
1				1				1				
1												

Justerad av valnämnden den   juli 19 21

(Underskrifter.)

Formulär nr 7.

Kungörelse.

Härmed tillkännagives, att röstlängd för ..... kommun,
 ..... valdistrikt, finnes under tiden från och med den 6 till och
 med den 12 juli framlagd i ¹ ..... för att där vara för
 granskning tillgänglig; och erinras tillika, att den, vilken rösträtt enligt denna
 längd ej tillkommer, men som för sig vill påstå sådan rätt, eller den, som anser,
 att annan icke må vara i längden upptagen såsom röstberättigad, äger att sina
 anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av de bevis, han vill åberopa,
 ingiva till ² ..... sist å ³ ..... dagen den ³ ..... juli
 före klockan 12 på dagen, ävensom att prövning av de mot röstlängden framställda
 anmärkningar äger rum i ⁴ ..... ⁵ ..... dagen
 den ⁵ .....

..... den ..... 19.....

Översändes till pastorsämbetet i ..... församling
 med begäran om kungörelsens uppläsande i kyrkan senast den 30 juni 19.....
 Införes i närmast före den 1 juli 19..... utkommande nummer av .....

Anvisningar:

¹ Här angives den lokal, i vilken röstlängden kommer att framläggas. Vid bestämmande av lokal iakttages, att behörig tillsyn över längden må kunna å det angivna stället utövas till förekommande av att eljest anteckning i längden skulle av någon kunna verkställas.

² Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

³ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den tid, inom vilken anmärkningarna sist skola vara ingivna; det är den 15 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

⁴ Sockenstuga, rådhus eller annan lämplig lokal.

⁵ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den för anmärkningars prövning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Formulär nr 8.

Underrättelse.

Jämlikt röstlängd, som detta år upprättats för ..... kommun,
 ..... valdistrikt, varder Eder härigenom meddelat, att Ni på grund
 av att¹ .....

.....
 icke är i röstlängd antecknad såsom röstberättigad vid val till riksdagens andra
 kammare, landstingsmannaval eller i kommunala angelägenheter i allmänhet.²

Därest Ni vill för Eder påstå, att rösträtt bör tillkomma Eder enligt röst-
 längden, äger Ni att Edra anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av
 de bevis, Ni vill åberopa, ingiva till³ ..... sist å
⁴ ..... dagen den⁴ ..... juli före klockan 12 på dagen, och kommer prövning
 av sådana anmärkningar att äga rum i⁵ .....
⁶ ..... dagen den⁶ ..... juli med början klockan 10 förmiddagen.

Poststämpels datum.

Adress: .....

Anvisningar:

¹ Här införes den eller de omständigheter, på grund varav vederbörande från rösträtt utesluts.

² Är vederbörande antecknad såsom röstberättigad vid val till riksdagens andra kammare men ej såsom kommunalt röstberättigad, göras här erforderliga strykningar.

³ Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

⁴ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den tid, inom vilken anmärkningarna sist skola vara ingivna; det är den 15 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

⁵ Vederbörande lokal.

⁶ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den för anmärkningars prövning bestämde tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Underrättelse.

Häri genom varder Eder till kännedom meddelat, att i rätt tid anmärkning..... framställts däremot, att i den röstlängd, som detta år upprättats för..... kommun, ... valdistrikt, Ni upptagits såsom röstberättigad vid val till riksdagens andra kammare, landstingsmannaval och i kommunala angelägenheter i allmänhet,¹ samt att anmärkning..... avse..., att.....

Prövning av anmärkning..... äger rum i² .....
³.....dagen den³ ..... juli med början kl. 10 förmiddagen, då tillfälle lämnas Eder att bemöta anmärkning.....
 Poststämpelns datum. ....

Anvisningar:

¹ Är den framställda anmärkningen av sådan natur, att den avser allenast det ena slaget av rösträtt, göras här erforderliga strykningar.

² Vederbörande lokal.

³ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den för anmärkningars prövning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Proposition	1
Förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862	3
Förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862	8
Förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862	10
Förslag till lag om ändrad lydelse av § 6 i förordningen om kyrkostämman, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862	12
Förslag till lag om ändrad lydelse av § 6 i förordningen om kyrkostämman, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863	13
Förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 5 och 12 i förordningen om landsting den 21 mars 1862	14
Förslag till lag om ändrad lydelse av 7 § 2 mom. i lagen om fattigvården den 14 juni 1918	18
Förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 19 och 20 i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909	19
Förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen	21
Förslag till lag om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid vissa kommunala val samt om behandling av valsedelsförsändelse	25
Utdrag ur statsrådsprotokollet den 12 mars 1920	32
<i>Rätt att deltaga i kommunala val och avgöranden utan personlig inställelse</i>	33
<i>Valdistriktsindelning vid kommunala och politiska val . . . . .</i>	50
<i>Sammanförande av den kommunala och den politiska röstlängden . . . . .</i>	54
<i>De uppgjorda förslagen till författningsändringar . . . . .</i>	61
Bilaga. Förslag till Kungl. Maj:ts kungörelse angående upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare och av kommunal röstlängd, samt den i avseende härå vissa myndigheter åliggande uppgiftsskyldighet m. m.	64